

Ötödik évi folyam.

Pest, september 26-án 1858.

A Vasárnapi Ujság hetenként egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj július—decemberig, azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton a Politikai Ujdonságokkal együtt 4 ft. pp. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-bivatalához (egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Vatha lázadása.

(1046.)

Alig félszázaddal István király trónralépte után, mely a magyar nemzet keresztyén hitre térte éve is volt, támadt egy hitrajongó, ki azt a zászlót emel fel, mellyet még az ősök hordtak, midőn áldoztak azon ős Istennek, a kinek a nevét sem tudja már senki, sem az alakot, a millyennek azt képzelék; sokan azt állítják, hogy az a *nap* volt; meglehet, hogy ez állításnak igaza van, az élettelen tárgyak között ez legjobban megérdemelte, hogy olyan nagy becsületben tartsák.

Vatha volt a régi hit végharczosának neve; olyan név, a mit a mai kor csak bizonyos gyapot-készítmény után ismer; de a mi egy időben szivdobbantó név volt a magyarok közt. A tős gyökeres, tizenhárom próbás ősök, a kik félve gondoltak nemzeti léteükre s egy külön hitben, egy külön Isten pártfogása alatt erősebben hitték azt megoltalmazottnak; kik szerették, ha abban is különbség van köztük és a szomszédok közt, hogy milylen áldozattal járulnak egy közös ur elé, kit mindenhatónak ismer el minden nép;

kiknél legmagasabb eszméje volt az erénynek a hagyományos vitézség; melly helyett az új vallás szeretetet tanít; ezek hő rajongással fogadták a régi hit és hagyományok hősét, ki az új hatalmat, új vallást lerázza fejükről.

Vatha mellett Viska vezér nevét említi a történet s az erdélyi vezér Gyula fiait, Bua és Buknát. A nevek bizonyítják, hogy nem elvakult gyülevész nép fogott kardot pusztá rombolási czélból, hanem egy egész nagy párt: a meglevőnek, a megszokottnak védői, az újítás ellenei, kik magas rangot, uri vagyont, országokat koczkatattak azért, hogy az ősi fogalmak emléke el ne töröltessék. Még inkább bizonyítja ezt a fejedelmi herceg, Levente rokonszenve a

lázadók iránt. — Az őshit harczosai lerombolák a templomokat, felkoncolák a keresztyén papokat, a budai Gellért-hegy maig is viseli azon kegyes püspök nevét, kit onnan a sziklákról taszították alá; elűzték a trónról, Péter királyt futtában elfogták, megvakíták, börtönre vetették; fölemelték helyette Endrét, a templomok köveiből pogány oltárt építettek és azt hívék, hogy már most eltörölték a keresztyénség eszméjét is földükről.

Mi lett a vége a küzdelemnek? azt tudjuk; az ősvallásért harczolók legyőzettek, a keresztyénség diadalmaskodott s a magyar nemzetből lett igen jó keresztyén nép, a nélkül, hogy megszűnt volna igen jó magyar maradni.

Az újabb idők fiai jó tanulságot örökölték ebből. Nem mutatok a török atyafiakra, kiknek példájából legjobban meglátjuk, mi vé lehet a leghatalmasabb nemzet is, ha elmarad a világtul? ha az állandóság elveért a legyőzhetlen új eszmék ellen küzd? maradok a magunk határán belül.

Nekünk szól a tanítás! Most is vannak még közöttünk Vathák elegen, a kik azt hiszik, hogy a magyar nemzetiséget csak a puszták menedéke őrzi; a kik félnek attól, hogy a magyar, kinek olly jól állt kezében a

kard és a kézij, most könyvet vegyen a kezébe, rőföt, mérleget, czirkalmat, vésüt, ecsetet s más afféle szentségtelen eszközt s rontsa meg ősi egyszerűségét tudományyal, munkával, kereskedéssel, művészettel és iparral; a hogy az egész világ cselekszi...

Ők is mind Vatha után fognak menni; és a magyarból lesz mivelt, tudós ember, lesz élelmes kereskedő, lesz derék iparos, lesz emlegetett művész, lesz minden a mi az új kor fiait a *dicsőségben és nagyságban egyenlökké* teszi; épen úgy, a hogy lett belőle jó keresztyén, hitben és buzgalomban egyenlő a többi nagy nemzettel; a nélkül, hogy megszűnt volna jó magyar maradni. —

J. M.

Vatha lázadása a keresztyénség ellen.

A virrasztók. *)

Itt a nagy halott előttünk,
Kiterítve, mereven;
A hideg, a téli éjben,
Csillagoltó sötétségben.
Mi vagyunk még éberen.

A sirásban elfáradt már
Valamennyi jó rokon;
Talán mi se volnánk éberen
Hanem mert a torban, éhen
Rágódunk a csontokon.

A csontokon sem rágódnánk,
De hát — ez a kenyerünk;
Nem maradt ránk dus örökség,
Fizet minket a nemzetség:
Ha sirunk, énekelünk.

Már maholnap ez se kell majd —
— Elég volt a gyász, a dal;
A mi megholt, föl nem támad,
Haszontalan minden bánat!
Haj rá étel, haj ital!

Illyen szelet hallunk is már,
Ki legtöbbet örökölt —
Amiak van a legjobb kedve,
Ott van a mult elfeledve
És eladva az a föld,

Hol pihennek a nagy ősök
Kik szereztek vérükön
Azt is, a min ők mulatnak —
Idegenek jól aratnak
Vérben ázott térükön.

Ők alusznak szépen, mélyen
Ébren már csak mi vagyunk;
Ők alusznak és álmodnak
Mi virrasztunk ébren, haj csak
Ébren is mi — álmodunk.

Álmodunk mi hihetlent,
El se merjük mondani.
A holt szeme félig nyitva,
Hátha meg nem volna halva —
S lehetne még valami . . .

A nagy tenger éjszakába
Ki-ki nézünk olykoron;
Mert nem tudjuk hány az óra,
Hallgatunk a kakasszóra
Merengünk egy csillagon.

Jó reménnyel, vak reménnyel
Hogy ha megvirradna már!
De a hajnal csak nem pirkad,
S a mit láttunk, az se csillag, —
Bolygó fény, vagy fénybogár! —

És csak oly csöndes ne volna.
De ez úgy fojt, úgy ijeszt —
Dalunk is már egyre fárad,
Alig ad még bátorságot —
Egen földön semmi nesz.

Szempillánk is csuklik immár
S ha az álom elnyomott,
S mi is alszunk, boldog Isten!
Akkor aztán késő minden —
Mozdulhat a tetszhalott! . . .

Vajda János.

A beduin boszuja. **)

(Egy utazó naplójából.)

Négy órai fázasztó lovaglás után egy fák és bokrokkal szépen benőtt völgybe értünk, hol a nap fázadalmait kipiheenni közakarattal elhatároztuk. Mig a kíséretünkben levő beduinok egész készséggel szedték le a szükséges pogyászokat, s pányváz-ták ki lovainkat a gazdag fűbe; addig kisedd karavánunk egy fa alá telepedve, figyelemmel függött kalauzunk ajkain, ki felszólításunkra, a beduinok vad-regényes életéből, a következő történetkét beszélte el.

A Budsir közelében tanyázó két Kabyl törzs, Ulad Abd-el-Dsebbber, s Beni Idser, még ősiektől tanulta egymást kiolthatlanul gyűlölni. Különösen a két törzsfőnök Achmet Bey Mohamet, és Hallad Bursali halálos ellenei voltak egymásnak.

Az ősi gyűlölséget és elkeseredést egy közbejött esemény még nagyobbra növelte.

Volt Hallad Bursalinak egy szép fiatal s igen okos tevéje, melyet mindig maga tanított, s tenyeréből etetett, szóval, e tevé volt kedvence, öröme, és büszkesége. — Csak egyszer kellett Achmetnek e gyönyörű tevét megpillantania, hogy azt megkedvelje, s elorozni magában elhatározza. Hogy gonosz szándéka sikerüljön, kémekeket küldött ki a szomszéd Beni Idser törzs tanyái felé, kik rövid idő múlva azon kedvező hírrel tértek vissza, hogy

*) E jeles költeményt Vajda Jánosnak e napokban megjelent „Költeményei második bővített kiadásából” közöljük mutatóványképen. Addig is, míg a komoly, higgadt ítéset Vajda számára is kijelölne az irodalmunkban őt megillető helyet, s erényei vagy hibái lajstromát felmutatná, örömmel idéveljük e versgyűjteményt, melyről meg van írva, hogy azzal „értékre nézve az újabb költészeti termékek közül egy sem versenyezhet.” A bővebb meggyőződést ajánljuk olvasóinknak, kik, a könyvből reméljük, el fogják ismerni, hogy itt költői erő és folytonos törekvés komoly nyilatkozataival állnak szemben. — Szerk.

**) Beduin annyit jelent, mint puszták fia. Így hívják egy számára nem csekély mohamedán népfajt, Arabia, Egyiptom és Északi Afrika sivatagjain. Városoktól, faluktól távol vándor életet élnek külön családokban, melyeknek feje a seik, s külön törzsekben, melyeknek élén egy-egy emir áll. Nyájjakkal s teherhordozó állataikkal együtt gyakran változtatják tartózkodási helyüket, s folyvást költöznek oly tájakra, hol friss vizet s legelőt találnak. Legkedvesebb állataik a tevé és a ló, azonkívül van szarvasmarhájok, juhok s szamaruk. Mindnyájan bátor, jó lovasok; a vadászatot felette kedvelik. Állataikon cserélnek a szomszéd népekkel ruhát, fegyvert. Vannak köztök igen kegyetlen, rabló törzsek, kik csak a vendégszeretetet tartják tiszteletben, különben ellenségnek néznek mindenkit, a ki nem hozzájuk tartozik, s nem szövetségeseik vagy védeenczök. Általában a beduin mind szegény, tudatlan, vad és nyers, de szabadságára büszke és feltékény nép. — A szomszéd népek rettegett ostroma, Istenén kívül egyéb urat elismerni nem akar.

Bursali nyájai a szép tevével, minden különös örködés nélkül egy völgyben legelnek.

Legjobb harcosai közül kiválasztott néhányat, s velök még azon este a tanyát elhagyva a Beni Idser törzs hegyei közé lopózott, s az érintett völgy torkolatánál kedvező alkalomra várakozott.

Gyönyörű csillagos éj volt. A hold teljes fényben ragyogott, s az egész láthatár halvány fényben uszott. Mindenhol néma csend. Csak néha-néha halatszott a Beni Idserek örebeinek vad üvöltése a közel tanyáról, felhíván koronként a pásztorok figyelmét, kik valami vérszomjas oroszán vagy ravasz hiénát gondoltak a tanya körül lapangani.

Midőn a hajnal előnté a hegyek ormain bíborát, látta Achmet vad harcosaival leshelyéről, mint terelik le a völgybe a nyáját, de a támadásra alkalmas percet még nem hitte elérkezettnek, tartván attól, nehogy a pásztorok közül egy megmenekülvén, lármát üssön. Bevárta tehát, míg azok a nyáját egymás után elhagyják.

A szerencse kedvezett a rablónak. Alig mult néhány óra el, már csak egy pásztor maradt a nyáj mellett, s az is leheverve, nemsokára mélyen aludt.

Mint a kigyók csusztak most Achmet és társai, egyik bokortól a másikig, felhasználva a kedvező percet. A szép tevé nyugodtan legelészt az alvó pásztor mellett, csak az ebek vették észre a földön kuszók neszt, gyanusan emelték fel fejüket, körültekintve, s egy-egy lassu morgás árulta el a kuvaszok folytonos örködését.

Csak egy két másodpercet vártak még, hogy a kutyák gyanuja elenyésszék, s akkor a lehető leggyorsabban előre rohantak a magas fűben.

„Előre, előre” suttogta Achmet „öljétek meg a pásztort.” „A halál ajkai némák.”

S mielőtt a nyugodtan alvó pásztor eszmélhetett volna, a beduin hosszú kése markolatig fészkelte keblében.

„Allah! Allah! suttogott ő, s görcsös vonaglások közt kísértette meg a felkelést, — de a száján kiömlő vér elfojtá a szót ajkain.”

„Allah nagy” kiáltott fel Achmet önelégülten „hanem e gonosz ebek, folytatá, még fellármazzák a Beni Idsereket, öljétek meg őket, s hajtsatok el annyi marhát, a mennyit képesek vagytok. — Azután gyorsan el, kövessetek engem, hősök unokái.”

„El! El! szolt tovább Achmet aggódó arczezal, tüstint esni fog, Dursali nyomozni fog minket s így fog szólani: Ezt Abd-el-Dsebbber cselekedte, s erős harcosaival reánk üt, s vér fog ömleni faluinkban.”

Alig hogy elvégezte Achmet szavait, már az eső nagy cseppekben hullott alá, s a harcosok nyugtalankodni kezdettek.

„Csakugyan a Beni Idserek — mondák többen — üldözni fognak minket, s menekülés közben fognak reánk ütni.”

E közben a martalékul esett nyáját összeterelve, utnak indultak. A ravasz főnök s harcosai, hogy az üldöző Beni Idsereket tévedésbe hozzák, zsákmányukat a hegyi patak medrében hajtották előre; ahol pedig patak nem volt, a nyomokat összetiporták, vagy farkoknál fogva vonták előre az állatokat. Így tettek két nap és egy éjjel tanyájok körül egy nagy kerülőt, mignem a Ved-el-kebir nagy folyó partjaihoz értek; melynek medrében vagy két óráig haladtak, hogy minden nyomot megsemmisítsenek.

Végre elérték tanyájokat, s a zsákmány szétoztásánál Achmet megtartá magának Bursali páratlan szépségű tevéjét.

S most az Abd-el-Dsebbber törzsbeliek öröme nem ismert határt, nem ismert korlátot; a hegyek és völgyek viszhangoztak a harci énekektől.

„A Beni Idserek kutyák, így énekeltek többen, ők alusznak, mikor az Abd-el-Dsebbber örködik. — Bursali legelőjéről mi iszzuk a tejet, s a mi késeink pirosak a Beni Idser vértől, mert Allah győzelmi koszorut ad a hősnek.”

De a Beni Idserek nem aludtak. Midőn a nap leáldozott, s a nyáj nem tért vissza a szokott időre, — kimentek a törzs férfiai felkeresni az elkésett nyáját, s ekkor meglelték véres tetemét a legyilkolt pásztorok, s néhány tévedező juhát az elrabolt nyájnak. — Hallad Bursali e hirre dühösen tépte szakálát, s megesküdött saját fejére, be nem hunyni addig álomra szemeit, míg véres bosszút nem áll a rablón, kik legelőjének büszkeségét, kedvenc tevéjét elhajtani merészelték; s fegyverét felkapva a törzs legbátrabb harcosaival rögtön elsietett.

Bármiként törekedett Achmet, hogy üldözői nyomot veszítsenek, mégis sikerült azt Bursalinak meglelni, de csak a legnagyobb nehézséggel tudták követni egész a Ved-el-kebir partjáig, a hol minden nyom eltűnt. — — Hosszu keresés és vizsgálódás után sikerült csak Bursalinak a parton kedvencz tevéjének egy nyomát föllelni, de többet találni, ámbár messze felmentek a folyó medrében — nem lehetett. Bursali örülként tombolt reménye meghiusultán, s Allahhoz könyörgött boszuért.

A nagy folyam sziklás partjain ülve, homlokukon a bánat fellegével, várta a kis csapat gondolatokba merült főnökét, midőn az egyszer fölemelte fejét, s megsimítván tisztos szakálát így szólt: Achmet Bey Mohamet ravasz zsvány, de ravaszabb Hallad Bursali mint egy Dsebber; s két bátor harcost hívott elé.

„Az én halálos ellenségem cselekedte ezt: — menjetek azért átöltözve az ő törzséhez, s mondjátok, hogy a távoli hegyek közül jöttök. Menjete Achmet tanyájára, s meg fogjátok látni, mellyik van nála az én barmaim közül.“

S míg kémei visszajönnek, Bursali a folyam partján várakozott. A kéme az Abd-el-Dsebber törzshöz érve, nagy előkészületeket pillantottak meg a Bursali nyájára tett támadás sikerének megünneplésére; s a szép tevé Achmet tanyáján saját szemekkel látták. Következő nap, azon ürügy alatt, hogy utjokat tovább folytatják, bucsut vettek a törzstől, s a nagy folyam felé siettek, megjelentvén főnöküknek a látottakat.

„Allah! legyen neked dicsőség — szólt Bursali, amint ezt hallotta — fiaim! részt fogunk venni az ünnepélyben, s az ő örömköltésük változának sirásra.“

A Beni Idserek vérszomjas csapata megindult.

Achmet és törzsének tanyája egy hegy lejtőjén állott, benöve nagy füvel, s itt-ott apró bokrokkal és fákkal. Az elmúlt záporosót nagy forróság váltotta fel, melly elperzselte a füvet és a fák leveleit. Amint az ünnep határozott napja megviradt, már Bursali közel volt csapatjával; s midőn a nap a közeli hegyek mögé szállt, mindig közelebb és közelebb másztak a semmit sem gyanító törzshez.

„Mikor az estéli ünnepély jeléül szólni fognak a sipok, akkor legyünk az ő vendégeik,“ szólt Bursali lassan övéihez.

A hegyek ormai sötét homályban usztak, — s míg az Abd-el-Dsebberék főnökük tanyáján kíváncsian várták az ünnepélyt; — addig Bursali társaival az ellenfél galyból font kunyhói körül nagy rakásokba hordta össze a száraz füveket és fákat.

A Taár, mellyet a törzs vidám hölgyei pengettek, messze elhangzott a távolba, s gyönyörűen olvadt össze a Gazgha méla hangjaival, — — egyszerre hirtelen minden oldalról, mintegy varázs ütésre, magas láng csapott fel, melly az egész falut, mint egy lángtenger övedzi körül, s élesztve az esti szellőtől, ropogva emészti az Abd-el-Dsebberék száraz kunyhóit. — Tul a láng-övön megjelentek, mint boszuló szellemek, a vad Beni Idserek, készek leszurni minden menekült.

„Hah! teverabló gyilkos eb, Achmet Bey-Mohamet, köszöntlek! az éjeli levegő hideg neked és tiednek, eljöttem azért tüzet rakni. Mérges a skorpio, Achmet, de a tűzben elvész.“

„Allah nagy! Beni Idser eb! de szur a skorpio, mielőtt elvész“ kiált Achmet, s egy roppant ugrással Bursalinak rohan, — szeméhez emeli hosszú fegyverét — — egy durranás — s legdühösebb ellene porban hever.

Fájdalom és düh rohanta meg a Beni Idsereket főnökük eles-tén. A tova harapódzó láng megemészte az Abd-el-Dsebberék falu-ját, s a kit a lángok megkíméltek, azok a boszuszomjas ellen fegyve-rétől hulltak el.

Sem Achmet, sem más, övéi közül, nem maradt életben.

A boszu véres volt, de a szép tevé meg volt mentve. *Káldor.*

Az emberben rejlő erőkről.

Előre kell bocsátnunk, miképen itt az emberben rejlő erők alatt azok értetnek, mellyek az élet hosszabbítására s az egészség fentartására összeműködnek. Ezen erők az elveszettet visszapótolják, az elszagattottat és összetörtet összekötik és megerősítik, a hibást kiválasztják, a kártékonyt szokott és szokatlan utakon kiűritik stb. Emelik a mondott erők az életmód, a szokás, a nedv-alkat erőssége; a természet bizonyos különözsegei, s a léleknek a test fölötti hatalma.

A küldölgök hatása, az életmód bizonyos körülményei közt, igen gyakran ártalmatlan. Azon embernek, ki mindig ül, gondolkodik, olvas és ír, a kemény eledel kétségkívül nagyon ártalmas; vékony és kevés étel mellett jól érzi magát. Ellenben olly embernek, ki testét mindig gyakorolja, s erős munkákat végez, a vékony és kevés eledel árt, kemény és sok étel jót tesz. Az evés- és ivásbani mértékletlenség tehát a kézművesnek, földművelőnek, katonának egészségére szolgál, vagy inkább csak az mértékletlen, ki több ételt és italt vesz magához, mint a mennyit megbirhat. Egy itcze közönséges bor sok embert megrészeget, de azért nem mértékletlen az, ki két, három itczét megiszik és meg nem ittasodik. Az evés- és ivásbani mértékletlenségnek is valósággal van időről időre haszna, mivel a test különböző okok változó hatásaitól kevésbé szenved, mint egyetlen ok tartós hatásától. Mindig mértékletesnek lenni egészségtelen, mivel a fölötté öszhangzó életmód kikerülhetlen csekély megmástitására az ember rögtön oda van.

Az ilyen változtatás a legnagyobb életrendi hibákat is ártalmatlanokká teszi. A leghiresebb világbölcsek hirdették ezen tanítmányt. Plátó az egészség fentartására nézve jelesül azon tanácsot adta, hogy a szellem a test nélkül, és megfordítva ne gyakoroltassék, mivel erejöknek innen folyó összeegyezése által mindkettő egészséges marad. A honnan ő igen czélosnak látta, hogy azok, kik magokat a mennyiség-, vagy valamely más tanra adták, egyszersmind testöknek minden lehető gyakorlatot engedjenek, és viszont, hogy azok, kik a testnek erősséget szerezni törekszenek, egyszersmind a szép mesterségeket és világbölcsest is tanulmányozzák. Azért mondta Boerhave, a mult század legnagyobb orvosa, tanítványainak: ajánlom nektek ezen tanácsot, ti a bölcseségnek fölhevült kedvelői, kik rendelve vagytok egykor az emberek egészségét kormányozni. Minél tüzebben törekedtek szellemetek fölvilágosítására, annál bizonyosabban el fogjátok testeteket rontani, mihelyt szorgalmatokat makacsul csak egy tudományra korlátozzátok. Ellenben egész életeteket a muzáknak szentelhetenditek, s amellet soha el nem fáradandotok, mihelyt az orvostanon kívül más tudományt is fogtok művelni. Sohase késsetek soká egy tárgyon, ha résztkórosok lenni nem akartok, hanem szünetleni változtatás közt, különböző és egymással ellenkező dolgokkal foglalkodjatok. A matematikus rögtön hagyja abba mély vizsgálódását, és zenét vagy egy költőt vegyen kezébe, mihelyt legcsekélyebb bágyadságot, vagy a magánosság iránt vonzalmat érez. Így lelkének műhelye egyirányulag mozgásba tétetik, ha ő majd e, majd ama körben munkálkodik. De ha egyetlen tárgyhoz akartok tapadni, ugy a rátok kapott legcsekélyebb bajt is munkálkodási képtelenség követendi. — Szellemeteket minden bizonynyal fölvilágosítani, az orvostan határait bővíteni fogjátok; de ovakodjatok, hogy minden más tekintetben ostobák ne legyetek. — A nagy Boerhave ezen tapasztalatteljes tanácsának köszöni sok tudós az ő egészségét és életét; mert azt hisszük a „Tsang seng“ könyv chinai (csiu) szerzőjével, hogy ámbár a *lien* (a legfensőbb lény) napjainkat megszámlálta, és azok az ő kezében vannak, mégis bizonyos értelemben mondhatni, hogy azok tartósága tőlünk függ.

Szokás által sok veszélyes hatás ártalmatlanná válik. A természeti, valamint az erkölcsi világban a legtűrhetlenebb dolgok elviselhetőkké lesznek, ha azokat darabig éreztük vagy láttuk. A módszer értelmese előtt gyakorta igen nevetségesnek tetszik, ha uj, és mégis az eszes, mint a bolond, hozzászokik a divathoz.

A testet tekintve, ugy látszik, hogy a szokás határozza meg a részek viszonyos érzékenységét. A spártaiak növelése ezen elven alapult; a görögök annak következtében becsülték nagyra a testgyakorlatokat, és tudták gyermekeik szellemét hasonló szabályok szerint erényre képezni. Még az együgyü lappok is látszanak ezen természettörvényt ismerni, mivel gyermekeiket a születés után is bölcsökbe erősen befűzik, sátraik fedele alatt a füstre akasztják, és két kötélnél fogva néha ide s oda rángatják.

Szokás által a hideg elviselhető lesz. A leghidegebb télben meztelen mellel jár a szegényebb nép, és a mi még több, gyermekeik a jégen csupasz lábbal szaladgálnak. Addisson mondja, hogy Novazembla lakói meztelen járnak, anélkül, hogy a hidegről panaszkodnának, mellyben születtek. Ámbár sokszor megtörténik, hogy herkulesi erővel bíró emberek is gyógyíthatlan tagszaggyatásba esnek, ha nedves fűben alusznak, mégis igen sok egyén van, ki ez okból legcsekélyebb ártalmat nem szenved.

Olly jól hozzászokhatik az ember mindenféle kártékony eledelehez, hogy soha nem mondhatni kivétel nélkül: ezen étel egészségtelen. Egyes személyeknek sokszor különös és saját életrendre van szükségök. A disznóhus Peruban, valamint Batáviában is egészséges ételnek tartatik; de talán nem a disznó tulajdon természetete, hanem a pusztaság teszi ezen tartományokban, hogy a disznóhus minden gyanításon kívül ártalmatlan. Keletindióban a búraszai (ördögsz.) csaknem mindenütt az eledelek fűszerezésére használtatik, és senki nem panaszkodik annak kellemetlensége miatt. Lancisi beszéli, hogy a mexikóiak nemcsak posványokban lakó rovarok és halak tojásait, hanem a bűdös moh-iszapot kár nélkül megeszik.

A gyomorban felhalmozott sok eledelt a szokás ártalmatlanná teszi. — Látunk embereket, kik gyenge gyomorral a marhahúst és rozskenyeret megemészlik. Hippokrates azért helyesen mondta, hogy a kemény, nehéz és emészthetetlen ételek gyenge személyeket sem terhelnek, ha azokat megszokták. Sok nagy étkü embereket volt szerencsém ismerni, kik mindamellett jól érezték magukat. Búrnet püspök is leírta étvágyunkat, a mint van; mert felborzad haja az embernek, ha látja, hogy néhol csak reggelire is mennyit feltálalnak. Mylord Bakon egészen szívem szerint mondja: az orvosok az evés- és ivásbani mértékletességet nagyon dicsérték, mivel a szokássá vált lakmározás az egészséget jobban feltartja, mint az annyira dicsért mértékletesség, melly a természetet lomhává és képtelenné teszi a fölöslegnek vagy hiánynak megbírására.

Hogy erős italokhoz néha hozzászokhatni, legalább Péru lakóiról gyaníthatnánk, — ha igaz volna, hogy ezen italok ott nem hevítnek jobban, mint a víz. Tudjuk, mennyire visszaélnék a törökök a mákonyval, melly minden szeszes italt felülmul, s nem épen rendkívüli, ha egy katonára két nehezéket lenyel. Illy példák Angolországban is láthatók.

Minden egészségi szabályok közt legszükségesebbek azok, mellyek a testgyakorlást parancsolják. Ezen természettörvény mindamellett egész népségektől és nemzetektől félreismertetett és jelenleg is félreismertetik. Beszélnek, hogy Szalamanka tájékainak lakói a rómaiak megérkezése előtt fölötté nagyon kedvelték az ülést, s azt képzelték, hogy a római haditisztek eszelősek, mivel néha sétáltak; siettek is segélyökre, s nyájasan megfogván kezeiket, sátrikba visszavezették. Épen ez történt a francziákkal, kik Madagaskár szigetén sétálni mentek. A török annyira szereti a nyugalmat, hogy elesodálkozik, ha valaki őt mulatságból valamely helyre hívja, hogy onnan visszajöjjen; azt feleli: miért fáradna az ember semmiért. La Motraye azonban azt mondja, hogy nem látott nemzetet, melly olly kevés nyavalyának volna kitéve, olly erős egészséggel bírna, és olly gyakran élne száz évet, mint a török.

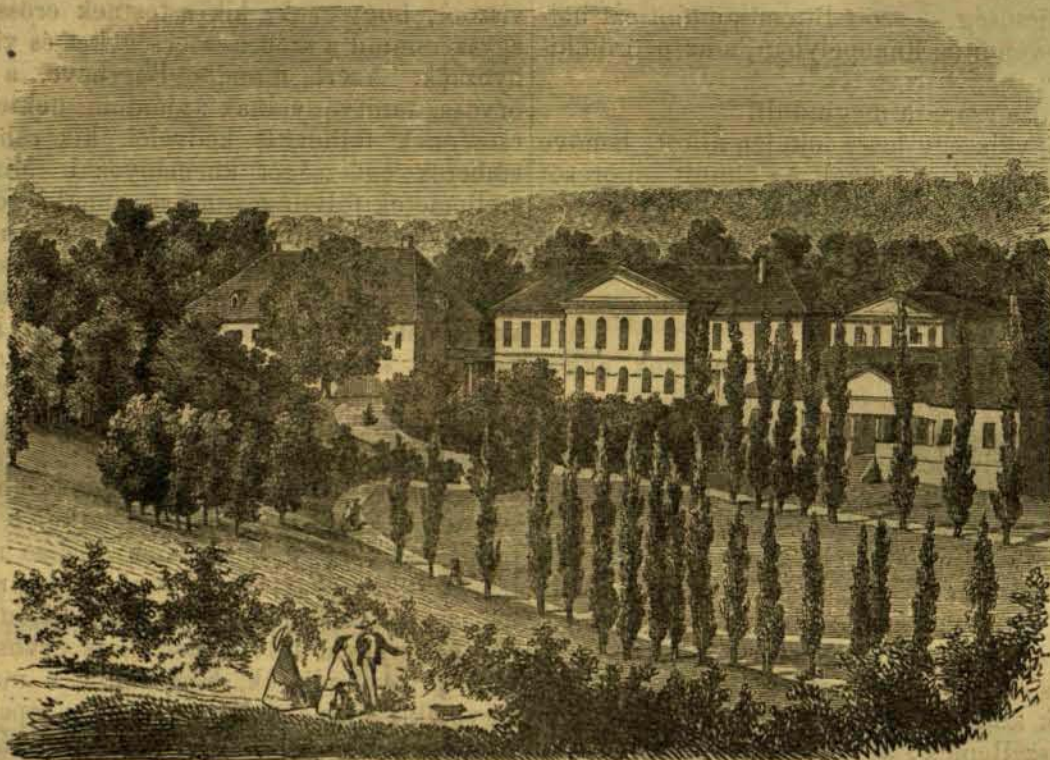
A különben gyakorta ártalmas szenvedélyek sok embernek egészségére válnak. Vannak emberek, kik életök minden napjaiban haragosak, annélkül hogy azért nyavalyába esnének, és a kiket a nagy harag egészségesebbé, vidámabbá és erősebbé tesz. Ismertem Párisban egy talpig tanult, éleselmű, erényes és a legmegnyerőbb ékesszólással megáldott szicziiai apátot, Sembranó Vinczét, ki a legnagyobb szenvedély nélkül semmit se végezhetett el, ki a legnevetesebb dolgok pusztaság elbeszélésé él is annyira hadarászott, lábaival annyira tombolt, s ezenfelül még egész fejét

olly szertelen mozgatta, hogy sokan halva rogytak volna le, ha csak egy negyedóraig vonták volna is az ő tekintetét magokra. Ő ellenben sohasem érezte olly jól magát, mint midőn a Tuillériák fái alatt a körülállókát hosszabb ideig ekképen mulattatta.

Tudjuk, hogy a szokás különböző küldölgök hatásait a testre meghatározza. Egy európai nőt azon illat, melly a szultánét megújítja, ájulásba dönt, és a szíamiak annyira szeretik a záptojást, mint sok ember a büzhödt sajtot. — A keletindióiaknál szokásban van az amerikai himbojnak igen csipős és maró gyümölcsét rágszálni. — Péruban a hölgyeknek állandóul limpion vagy dohánytekerics van szájukban.

A leggyengébb nők ártalom nélkül tárják ki keblüket kemény télben, holott a legerősebb férfiak nem szenvednék ezen megmeztelenítést, mihelyt az nekik szokatlan volna. Egy scyitha kérdezte, hogyan járhatnak földie fagyos éghajlatuk alatt meztelenül, azt felelte: mi tetőtől talpig arcz vagyunk. — A régi népek, kik fedetlen fejjel jártak, keveset vagy semmit nem tudtak a nátháról, hurutról, fej- és fogfájásról, holott ellenben mi a fejnek gondos óvása által ezen bajoknak sokszor kitétetünk. Ez okból Helmont még vén korában is a vizeső alá tartotta, és naponként megmosta fejét, de nem is szenvedett csúztól vagy más fejbajoktól. A honnan Loche azt tanácsolta a szülőknek, hogy gyermekeik lábát minden reggel hideg vízzel mossák. Láthatja is mindenki, hogy mennyi jót tett gyermekeknél a hideg vízzel mosás, és azt is, hogy milly könnyen hozzá szoknak ahhoz.

Néha a nyavalyák leghathatósabb küldölgökhöz, sőt a nyavalyához is hozzászokik az ember. A guineai népek gonosz bélpoklot hoztak Guadeloupe és Jamaika szigeteibe, melly a betegekkel hosszas társalgás által ragad, de örököltek is. Azonban találkoznak ott egyének, sőt egész családok, kik a szünetleni közlekedés dacára sem esnek ezen nyavalyába. — Peysonnel doktor, ki ezen rettenetes betegségről írt, innen azt következteti,

Szliács. — (Lásd a szöveget 462. oldalon.)

hogy az érintett betegségre különös hajlammal kell bírni; talán a szelidebb ragályhoz, mint a méreghez, is hozzászokhatni. — Az igen egészségtelen tartományok nem akadályozzák lakóik hosszú életét. Wargentín a stokholmi értekezésekben megmutatta, hogy az ember nemcsak Svédországban, hanem Hollandiában is igen soká él, tovább mint Franczia- és Angolországban.

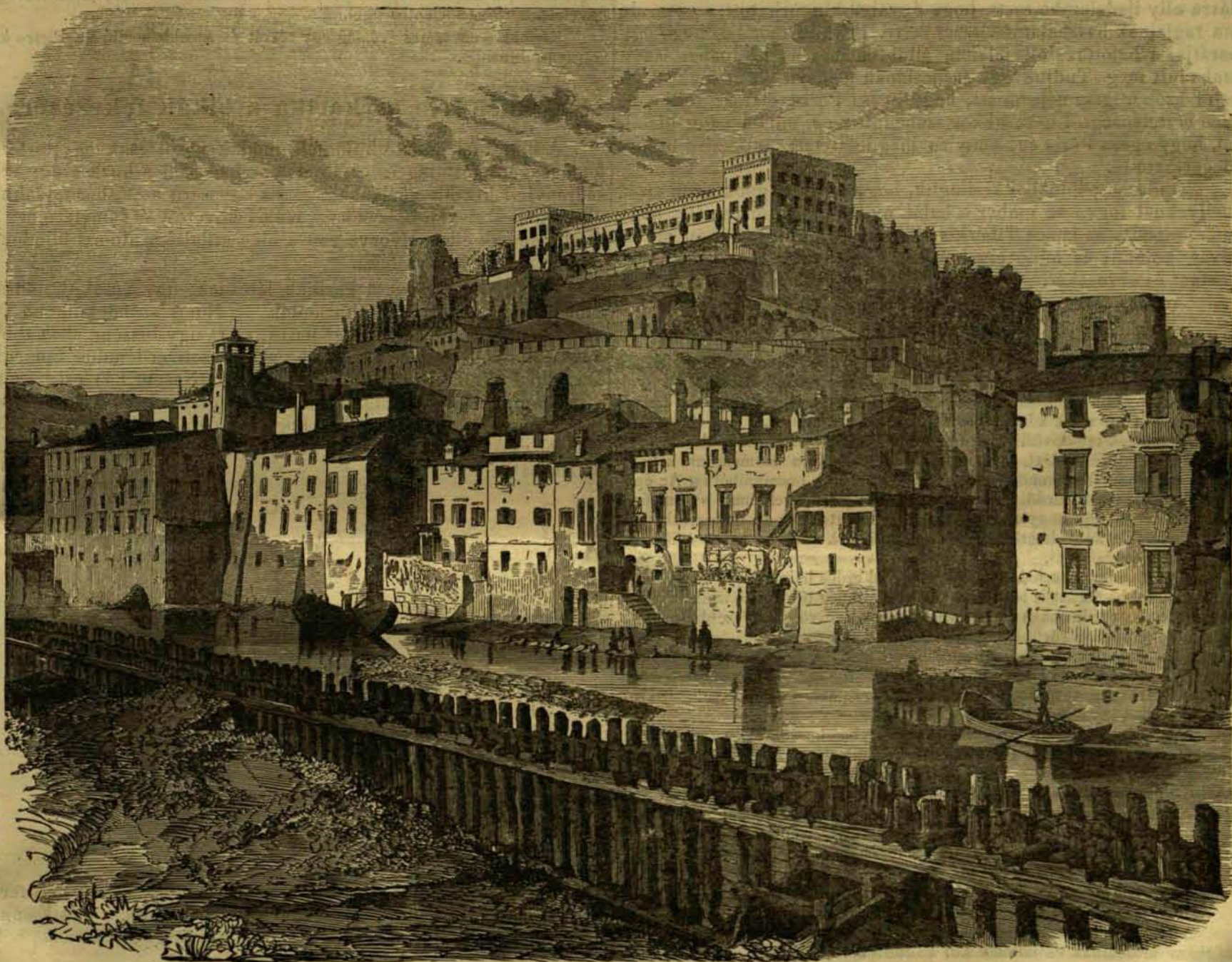
Valóságos dolog, hogy a betegeskedéshez is hozzászokhatni. A nők általában tovább élnek, mint a férfiak, minek alapja — Boerhave szerint — gyengébb alkotásukban fekszik. Vannak emberek, kik annyira megszokták a betegeskedést, hogy mindig betegek, és olly jelenetek közt is, mellyek a legerősebb embert kivégeznék, késő vénségre jutnak. Igen helyesen mondták, hogy ezen emberek egészségre törekednek, egyedül hogy jól érezzék magukat, valamint a fukar pénzt szerezni igyekeznek, csupán hogy gazdag legyen. Mindamellett igen szomorú volna az illy emberek élete, ha nekik a szokás ezen állapotot elviselhetővé nem tenné. Naponként láthatni, hogy azon emberek, kik már sokszor betegeskedtek, fájdalmaikat sokkal jobban türik, mint azok, kik betegek soha nem voltak; holott néha amazok igen érzékeny, ezek igen erős nedvállalattal bírnak.

Az ember a legjobb szerekhez is hozzászokhatik, és ez annyival kevésbé csodálatos, mivel a méreghez is hozzászokik. — Azt olvassuk ugyan az Encyclopaediában, hogy nem kell hinni, misze-

rint Mythridates az igazi méréghez hozzászokott, mivel azt oly kevéssé szokhatni meg, mint a tör szurását. — Péter csár is kiadta a parancsolatot, hogy matrózainak gyermekeit a tengervízhez szoktassák, de mindnyája elhalt. — Ezen vizsgálat nem igaz általában. Hiszen Schaarschmidt azt tapasztalta, hogy az oly rettentő mirenyhez (egérköhöz) is hozzászokhatni. — Galén épen azt mutogatta a bürökről, és Linné a sisakvirágról. De mindazáltal senki sem hozta kétségbe, hogy a bürök, a csodafa, a beléndfü és sisakvirág nem igazi mérég, míg Störk ezen növényekkel fontos és nagy betegségeket gyógyítani nem tanított. Ebből ugyan nem következik, hogy ezen növények nem mérgesek, valamint az sem, hogy a mérgekhez hozzászokhatni; mert kétségkívül a készítés és használat módja ezen növényeket átokból áldássá változtatja. De általában abból,

zadt testtel annyi vizet ivott, mennyit csak gyomra befogadhatott, és még egy edényt töltött meg, mellyet haza térte után hasonló kiűritett. Ezután ágyába feküdt, s reggel vidámon, fűgén, és csusz-lázától menten kelt föl. Az oroszok is oly bőrkeménységűek, hogy hideg tél közepén fürdőszobáikban a legnagyobb mértékben izzadnak, és erre közvetlenül, legcsekélyebb ártalom nélkül hóban hőmpölyögnek.

A természetnek főlebb említett különzségei néha a legártalmasabb dolgot elviselhetővé, valamint sokat igen ártalmassá tesznek, mi különben senkire nézve nem az. Vannak emberek, kik jól érzik magokat a légtben, mellyben a legtöbb ember nem élhetne. Pekhlin beszéli egy rossz testalkatu gyermek példáját, ki férgectől kizotatott, és oly éhvel küzdött, hogy a tulságos mennyiségben

A veronai erősség és a St. Pietro kaszárnya. — (Lásd a szöveget 462. oldalon.)

mit a szokás erejéről mondtam, az következik, hogy nem minden jó mindenkinek; hogy ez kevés órai álomhoz szokott, midőn más a hosszú álmot soha nem nélkülözheti; hogy testünknek a küldolgokkali össze- vagy nem egyezése csak bizonyos pontig terjed, és hogy ezen pont csak minden egyes személynek különös tapasztalata által találhatik meg.

A nedvkat öröklött erősségénél fogva néha a küldolgoknak egyébként kártékony befolyásai ártalmatlanok lesznek. Igen erős embereknél az életműködések műszerei az izzólyukakat a nedves vagy hideg lég ellenére nyitva tartják; csak gyengéknél záratnak azok be. Egy jellemes férfi, ki nedvkatát leggyengébbnek tartotta a világon, télhó végével eszúlázba esett. Éj közepén, nagy izzadságában megszomjuzott, fölkel, vizet keresett, de nem talált. Mezitláb sietett egy házától meglehetősen messze levő kuthoz, s iz-

használt eledel, sem elégithette ki; mindamellert a gyermek huzamos betegsége alatt rendkívüli emlékezettel, és több mint közepszerű észszel bírt; de mindkettőt elvesztette, mihelyt egészsége helyreállott. Linné mondja, hogy a lappok a sülynek nincsenek alávetve, holott semmi fűneműt, sőt kenyeret sem esznek.

A Jézus és apostolok tanításai által bebizonyított, s a viszontagságnak minden érzését, és az időnek minden szenvedéseit legyőző hatalma is a léleknek a testen, sok kártékony befolyást megszüntet, és néha még a nedvkatot is felülmulja. Egy ifju nemes nőszemély Bernben annyira félt a menydörgéstől, hogy a zivatar-nak legcsekélyebb látszatára a föld alá bujt; egykor nagy társaságban volt, a mint a zivatar közelgett, rögtön haza sietett, de lábai előtt leütött a menykő, mielőtt házát elérhette; magába szállott és kezdte megfogni, hogy a Mindenható karját sehol sem

kerülhetjük el; ezen órától fogva nedvvalkafa úgy megváltozott, hogy a legrettentőbb zivatart is csendes és szende kedélyvel nézhetette. Egy másik nősemély Zürichben szintén ezen gyengeség rettentő fokával küzdött; a mennykő házába ütött, szétzúzta fűzővállát testén, és öt annyira összetörte, hogy erős lázba esett. Felgyógyulása után hasonlólag magába szállott, és ezen idő óta, egész életén keresztül, a zivatartóli félelemnek legcsekélyebb nyomát sem mutatta. Pekhlin fölötté nevezetes példát beszél egy emberről, kit a súly tetőtől talpig megrothasztván, igen nagy falánksággal rendkívüli kedélyerőt kapcsolt egybe és a legemelkedettebb, s legszebb eszmékre csaknem hihetlen módon képes volt.

Ismeretesebb, mit tehet a lélek a szenvedélyek által a test javára. Valleriola beszéli egy egészen béna ember történetét, ki néhány évig az ágyban feküdt, és a háznál hirtelen támadt gyuladásra oly ijedelembe esett, hogy ágyából kiugorhatott, s ezen idő óta tagjainak használatát visszanyerte. Pekhlin mondja, hogy egy barátja, a hajótöréstől félelem által makacs harmadnapos láztól szabadult meg. Tudjuk egy francziának példáját, ki nem akart vizelni azon rögeszméje miatt, hogy egész Párist elárasztandja, és ezen esztelenségtől csak akkor szabadult meg, midőn azon hir által, hogy egész Páris ég, annyira megijesztetett, miszerint özönét megeresztette.

Mindezen példákból kiviláglik, hogy milly nagyok azon erők, mellyeknél fogva az ember a halál nyilát elhárítani reméli; hogy miért mondta az izmos Tibérius: ki harminczadik éve után orvost hivat, bolond; és minő elvek miatt vetette meg Rousseau az orvostant és orvosokat.

Zimmermann után S. J.

Szliács.

Szliács hazánk legelső s leglátogatottabb fürdőinek egyike. Fekszik a kellemes Garam völgyében, Zólyom várostól egy fél mérföldnyire, hegyoldalon, gyönyörű vidéken. Már messziről tűnik fel, lent a völgyben haladó utasnak a sűrű lombok közül kiféhlő pompás épületeivel.

A források rendkívüli s nagyszerű hathatósága sokkal inkább ismeretes az ország s külföld előtt, semhogy azt itt különösen kiemelni kellene. Érkeznek is ide fürdővendégek Európa legtávolabb országaiából is. Az épületek és lakházak a fürdő hírességének megfelelő kényelemmel s pompával vannak ellátva, úgy hogy a vendégek nem kénytelenek az itt tartózkodást mindenféle kényelmetlenségek s nélkülözések által, mint sok más hazai fürdőben, megvásárolni.

A park nagy kiterjedésű és a szomszéd erdős halmokra is kiterjesztett levén, nagyobb sétákat is lehetővé tesz, s a fák még többnyire ifjak levén — mint az egész fürdő maga is — ezen sétányok évről évre szebbülnek, s a nyár forró napjaiban sűrűbb és hűvösebb árnyékot nyújtanak.

Szép kirándulásokban sem szűkölködik Szliács. Legközelebb fekszik az ősrégi Zólyom város és a nevezetes vár, távolabb a szintén történetileg emlékezetes Besztercze, továbbá a Hermaneczi híres papirgyár, s a cze ment vizéről nevezetes bányaváros Urvölgye.

A vendégek felvidítésára állandó czigánybanda szokott itt tartózkodni, s ennél fogva kivált pár év előtt igen vig és mulatságos hangulat tüntette ki a fürdőt.

Különben Szliács, dacára már eddig is kivívott hírességének, még csak növekedő félben van, s pár évtized mulva, ha vize még jobban vizsgálva s méltányolva, s szép vidéke jobban ismerve lesz, Európa nagyobb szerű fürdőivel is ki fogja állhatni a versenyt.

Szoboki Ferencz.

A veronai erősség és a St. Pietro kaszárnya.

A történet bebizonyította, hogy Verona fontos támpontja az olaszországbani uralomnak és minden kor hadtörténetében gyakran előfordul annak neve.

A legrégebbi csata, mellyet közelében vívtak, Krisztus előtt a 101-ik évben ment végbe, mellyben Marius a Cimberek és Teutonok egyesült hatalmát leverte; itt folyt le 249-ben azon ütközet, mellyben Decius legyőzte Philippus császárt; 312-ben Konstantin Maxentius császár hadvezére felett, 403-ban pedig Sülko győzelmeskedett Alarikon.

A népvándorlás alatt Attila kirabolta és elpusztította. A középkorban Olaszország viszályai bonyolult s ura gyakorta változott. Nagy Otto ismét a római birodalomhoz csatolá. Azzelino halála után, a Scaligerek, kiket a császár 1310-ben, hercegekké emelt, uralkodtak majdnem 200 éven át a város felett, míg őket 1387-ben Galeazzo János milánói herceg el nem üz. A Scaligerek 1404-ben újra visszavették Veronát, de 1409-ben kénytelenek voltak azt a győzelmes Velencének átengedni. Ez a várost a 16-ik század elején elveszté, de 1517-ben egy Franciaországgal kötött előnyös egyezség folytán ismét visszanyerte s békében birta 1796-ig, mikor is, a Messena vezérése alatt győzelmes francziáknak adta át, kik azonban Wurmsér vezér közelede miatt nem sokára ismét elhagyák. Többször változott meg ezután Verona ura, miglen 1815-ben teljesen az osztrák ház birtokába került.

Csaknem első építettésétől fogva meg volt erősítve Verona és már Ga-

neus császár új falakkal vétető körül. Egyike volt egyszersmind azon városok elsőjének, mellyek az ó-italiai rendszer szerint voltak megerősítve. A velenceiek keveset javítottak a régi építményeken; az Ausztria és Franciaország közt folyt háborukban Veronát caupán fellelvára s két erőle tette némileg tarthatóvá és várművei a zavargós idők miatt nem lőnek úgy megerősítve s kijavítva, mint a hely fontossága megérdemelte volna és Ausztria csak a francia háboru befejezése után méltathatá teljes figyelmére e helyet, és ezt tette is a legnagyobb mértékben.

Legelőször is az Ets folyó jobb partján levő városrészt új védműveihez fogták, mellyek hidfőül is tekinthetők. A régi nyolcz bástyát leronták s az új sánczokat Carnot-nak, az egykori francia directorium tagjának terve szerint létesíték. A többi sánczokat magasabbra emelték s lejtőiket pázsittal borították. A nagy erődtítmények közt tizenégy kaszárnya áll.

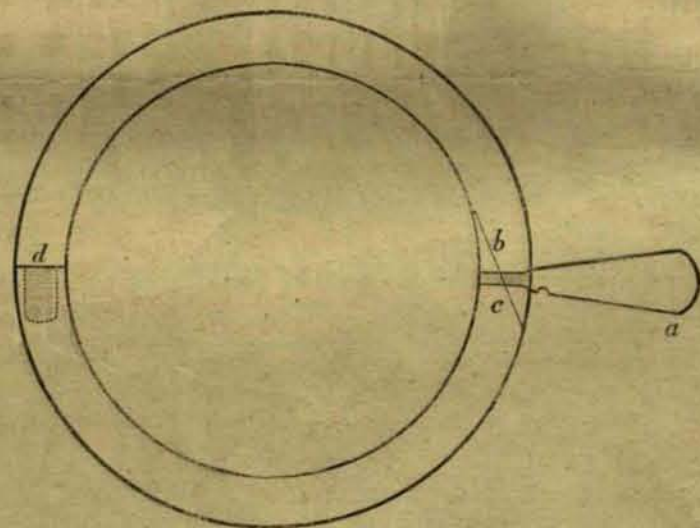
Az olaszországi hadjárat után, különösen Radetzky látta szükségesnek az Ets folyó mellett e pont megerősítését s miután terve helyben hagyott, végre is hajtá azt szokott erőlyével. Így bir most Verona, mint erősség, figyelmet gerjesztő jelentőséggel.

Képünk e nevezetes erősség egy részét és az abban álló St. Pietro kaszárnyát ábrázolja.

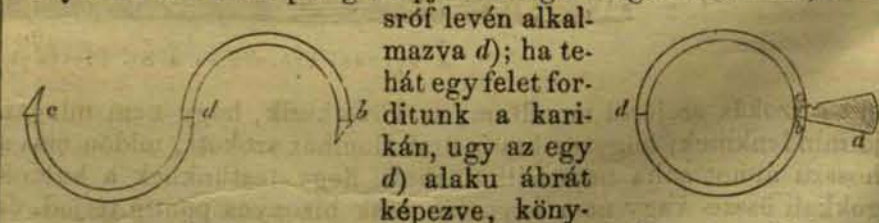
Dr. Rueff-féle orrkarika a bikák fékezésére.

A bikát fékentartó különféle módok közül csak egy tartotta fenn magát mostanig és ez a belső orrhártyáni áthuzása egy erős sodronyból készült karikának. — Ez egyszerű szer, bár fájdalmat okozó műtéttel van összekötve, mégis követést érdemel, mert ez által nemcsak ellensúlyozva van a bika szilajsága, de azt mindenre inkább használhatóvá teszi.

Különféle szerveztű karikák léteznek, ugyancsak különféle műtéttel az orrhártyán áthuzandók. — Nincs szándékomban itt, egyenként a többféle karikát leírni, mert úgy hiszem, azok többé kevesebbé ismeretesek, hanem egyedül azon érdemdús tanárunk Dr. Rueff által construált orrkarikának (Nasenring) szerveztét vizsgálom, melly az eddigiekhez képest minden tekintetben elsőget érdemel, annyival inkább, hogy minden egyéb műszer mellőzésével csak kissé ügyes kéz által is, rendeltetése helyére alkalmaztathatik.

Két egyenlő részre oszlik e karika, úgy hogy egy részén ferde átvágása a sodronynak c) b) két éles hegyet képez, a másik ennek irányában levő rész pedig alapjául szolgál forgathatásának, belül

sírf levén alkalmazva d); ha tehát egy felet fordítunk a karikán, úgy az egy d) alakú ábrát képezve, könnyen megmarkolhatóvá és a hegyek segítségével az orrtakhártyán átvezethetővé válik. (Tanácsosb a b-vel jelölt végnél a karikát átvezetni, mert az ellenkező vég ferde lapja könnyen más irányt adhatna a szurásnak). A karika szoros egyesítése az a-val jelölt szárnycsavar által történik, melly hornyolatánál fogva könnyen betörethetik; netaláni hátramarádtt hegyes részek a karika felületével egyformára reszeltetnek.

Előnyéül szolgál, hogy lyukasztások által nincsen annyira gyengítve, mint a csuklókra alkalmazott és szögekkel összefoglalt régiebb szerveztű karikák, továbbá összetartása oldalvásti szétnyi-

lása által is némiképp biztosított, míg a nevezett csavar szétnyitását majdnem lehetlenné teszi.

A műtétnél szükséges, hogy az állat teljes hatalmunkban legyen s minden ereje megfeszítésével se legyen képes a műtét végbemenetét hátráltatni.

Az okozott seb igen csekély, csak egy pár csepp vér folyik el, s az utóorvoslás egészen mellőztethetik, összesen is 14 nap alatt begyógyul, anélkül, hogy legkisebb gondot is kellene ráfordítani. Nagyobb gondot igényel azonban a karika hatásának megismeretése az állattal; e végre tehát, mint Rueff tanár ur emlité, szükséges, hogy a bikának alkalmat nyujtsunk magán okulására, miáltal kevésbé izgattatik fel: nyolcz nap mulva, mikorra a seb egészen behegedt, kell hogy ő az istállóban egy a karikán behuzott kötél-

vel megköttessék, úgy azonban, hogy első lábával be ne hághasson és kényelemmel lefekhessék.

Igen nagy előnnyel jár, a bikát folyton karikán tartani, hozzá szokván, azoni vezettetésekor nem izgattatik fel. Ha az istállóban másként van kötve — miután érzi, hogy a karika által az embernek egészen hatalmában van — nem igen fogja az illy módoni vezettetését tűrni, és békételensége által vezetőjének és saját magának tetemes kárt okozhatni.

Illy karika igen hamar készül és megszerzése csekélységbe kerül. Külső átmérője $2\frac{1}{2}$ hüvelyk, vastagsága $\frac{1}{4}$ hüvelyk. A hohenheimi gazd. gépgyár kiállítja darabját 48 krért.

Hohenheim, junius 12-én 1858.

Szentkirályi Ödön.

T Á R H Á Z.

Felhívás, a hazai gépészet érdekében.

A Magyar Gazdasági Egyesület igazg. választmányi határozata nyomán, kedves köteletségének tekintve az egyesület elnöksége *gazdasági gépészetünk* érdekében hazafiúi tisztelettel felkérni:

I. *Hazai gépészeinket*, hogy sziveskedjenek az általuk készített vagy kiállított gazdasági gépek és eszközök lajstromát, s a gépeknek lehetőleg kimerítő leírását időről időre az egyesület gépészeti szakosztályával közölni, s ezzel kapcsolatban a hazai gép-statistika megindíthatása végett segédkezet nyujtani annak hí előadása által, hogy:

a) mennyi és milyen gépeket adnak el gépészeink, följegyezvén átlagos árakat is;

b) mely vidékre és mellyik gazdaságba szállítottak eddig, s reménylenek eladni a jövőben legtöbb gépet és gazd. eszközt;

c) a gépekhez szükségelt anyagot honnan és milly áron szerzik be gépészeink;

d) hány munkást vesznek igénybe, s milly gépekkel dolgoznak ők maguk is.

Hazafiúi tisztelettel szolítja fel aluirt elnökség továbbá:

II. *Birtokosainkat*, nevezetesen országos Egyesületünk vidéki tagjait, méltóztassanak az ország minél több vidékéről az Egyesület számára adatokat gyűjteni az iránt:

1) hol működnek hazánkban gazdasági gépek: cséplők, aratók, szecska-, répa és burgonyavágók, daráló, morzsolók, rosták, sorba- és szörvavetők, trágyahányók, mosók, gyűjtők, olajpogácsatorók, magzuzók, vajköpülők stb.

2) Milly rendszerrel vannak a gépek készítve, s kitől szerezettek és milly áron.

3) A napi munkát bizonyos óra számra határozván meg, mennyit és miképen végeznek; például a cséplőgép hány mérőt ver ki, tisztán vagy nem? a vetőgép hány holdat vet be, s holdankint hány mérőt? stb.

4) Millyen erő hajtja; ha gőzerő, hány mázsa szenet, vagy mennyi fát emészt fel? ha marhaerő, hány darab kívánatik működtetésére, azonfelül kezelésével hány embernek kell foglalkoznia? stb.

5) Tartósságra nézve: szilárd-e vagy könnyen török? ha az utóbbi eset áll, az anyag-e az oka, vagy a hanyag készítés, vagy a hibás kezelés? van-e közel alkalmas egyén, ki a javításokat megteheti?

6) Egy napi működése mennyibe kerül, az árakat pénzértékben téve ki, s összevetvén a kiadást az elért sikerrel.

7) Milly arányban van a vidéken divatozó napszám, a működő géphez? A mi illykép a szorosan vett gazdasági gépekről mondván, ohajtandó volna tudni egyéb gazdasági eszközökről is; nevezetesen:

a) *A kézi eszközökről*; hova tartoznak az ásók, kapák, ültetők, kések, ollók, kaszák, sarlók, gereblyék, takarmány- és trágyahányó villák, kapacsok, csépek, szőrolapátok, sziták, boglyavágók stb.

b) *A vontató eszközökről*, millyenek a szekerek, szántó-, porhanyító- és töltőgető-ekék, boronák, rögtörök, hengerek, magtakarók, barázda-és sorhuzók stb. Ide vonatkozólag szükséges volna megtudni például, hogy hazánk külön részeiben minő ekék vannak használatban, fa-vagy vaseke? millyen szerkezetű és súlyu? mily mélyen és szélesen szánthatni vele? a szántás mélysége- és szélességéhez képest mily erő igényeltetik száraz, és minő nedves időjárásakor? millyen munkát végez? mennyibe kerül?

A többi eszközökre, illető módosításokkal, körülbelől szintén alkalmazhatók e kérdések.

Minden vidéknek megvan szokásos eszköze, mellyről noha tudja, hogy a céljának nem felel meg tökéletesen, hogy kezelése sok erőpazarlással jár és könnyen is romlik; de mert hozzá van szokva, és jobbat nem ismer, csak elbajlódik vele úgy ahogy: az Egyesület ennél fogva hazafiúi köteletségének tartja, ezt komoly figyelembe venni, az eszközöket kiismerni, szerkezetüket, előnyeiket vagy hiányait kitanulni, s azon lenni, hogy a *szerezendő adatok* nyomán népünkkel megismertesse a jobbakat.

Bizvást remélhető tehát, hogy mind a t. cz. gazdaközönség, édes mindnyájunk javára, mind pedig gépészeink, saját érdekükben is, viszont hazafiúi köteleységüknek ismerendik: *Egyesületünket az ohajtott adatoknak, még pedig az ország minden vidékéről, mielőbb birtokába juttatni*, annál is inkább, mi-

vel hogy országos Egyesületünk kész, mihelyt *kisérleti telkét* rendezheti, gépészeti szakosztálya által időről időre, a gépészek megkeresése folytán, az általuk forgalomba bocsáttatni szándékolt gépeket és eszközöket szoros vizsgálat alá venni, azokkal próbákat tenni, s ha kívánatnék, a nyert eredményről bizonyítványt adni, s általában a gépekkel történt kísérletekről a gazdaközönséget tudósítani, hogy a gépek beszerzésénél ezuton is tájékozást nyujtson.

A vonatkozott irányban közhasználatra beküldendő adatokat, az Egyesület titoknoki hivatalához kérjük utasítani. Pesten, 1858. sept. 20. — Gróf *Károlyi István*, mint a Magy. Gazd. Egyesület elnöke.

A tari cseviczéről.

A természet ritkaságaival oly pazaran ellátott hazánk, hogy mondhatni, e tekintetben vele Európa egyik országa sem vetélkedhetik; — de míg a kevésbé érdekdus külföld bármely természet ritkasága a hir szárnyain bámulat tárgya lön, — szép magyar hazánk talán érdekdusabb ritkasága hirre csak alig-alig vergődhetik.

Századok óta lön bálvány a hir s bámulatnak Göröghon barlangja az Antiparos szigeten, valamint a karinthiai adelsbergi csepegő kövületű barlang, míg honunk szép- s nagyszerűsége tekintetében ezeket meghaladó aggteleki barlangját a külföld csak névről is alig ismeri, — hát Erdély jégbarlangjainál lehet-e nagyszerűbb élvezet a természetbuvár előtt? — Sokszor a magaslatok zordonságait keresitek ti természetbuvárrk a helvét Alpeseken, ott a tiszta légnék, sziklacsucok halmazainak, a zord mélységek csodáinak és az illatdus növényzeteknek vagytok hódolni? — jertek közénk, lépjete a Kárpátok bérczeire, s feltaláljatok ott a természet csodáit, fel a légnék tisztaságát, fel a növényzet különféle kellemeit; — ismét az Alpesek honában bámuljátok a genfi, zürichi tavak kristályvizét? — jertek közénk, itt a magyar tenger, a Balaton, bámuljátok ezt és vidékét, s vágyatok a természet egyszerűségében — szépségében teljesülni fog! —

Ha a hévizeket keresnők s azok gyógyerejét puhatoznók, nem kell e tekintetben sem elhagyni hazánkat, mert magyar hazánk valóságos tárháza a hév- s érczesvizeknek. — A világi hirre vergődött Karlsbad, Ischl, Baden, Baden-Baden, Marienbad s a külföld látogatott fürdőit magyar hazánk, a hatásukat illetőleg is, pótolhatja kétszerezve is, mert kivéve az alföld lapályos téreit, hévvizü fürdőhelyeket, vagy melegített érczesvizü fürdőket majdnem minden megyében találhatni, de hogy hirre nem vergődhetnek, annak oka semmi esetre sem lehet más, mint a részvétlenség, és sokaknak azon ferde nézetei, hogy mihelyt külföldi, kedvesebb azonnal az, mint a talán ennel jobb honi, és így mennyi természet ritkasága, adománya hever hazánkban részint még ismeretlenül, részint ha ismerve is, a részvét által fel nem karolva, — ne csodálkozzunk tehát, hogy míg a fentebb érintett fürdőhelyek pazaran s honfiaink által is számosan látogattnak, honi fürdőhelyeink, nagyon ritkán, nagyon gyéren. — Csak az érczesvizeket illetőleg a rohitei vizet tekintsük, hány ezer üveggel fogyaszt el hazánk évenként, s pedig az illy érczesviz nem egy találtatik honunkban. Olvassuk *Oszann* munkáját*), s látni fogjuk, Magyarországon milly gazdag e tekintetben, pedig mennyi nem lön általa még felhozva!

Ezeket előre bocsátva, egy eddig a t. közönség előtt ismeretlen érczesviz megismertetését tűzém ki célomul, egy savanyuvizét, melly hogy kelő részvétnék örvendjen, megérdemi, s ez a *tari vasas cseviczé*.

Tar helység fekszik Hevesmegye gyöngyösi kerületében, a Mátra hegy alatt a Zagyva folyó partján. — Egerhez $4\frac{1}{2}$, Gyöngyöshöz $2\frac{1}{2}$ állomás, Pásztóhoz pedig egy kis órányi távolságnyra. A tulajdonképeni cseviczé-völgy a helységből a Mátrába vezető utban van, s meredek kőszirtek ormozatával vadregényes tekintettel bír; ezen kőszirtek alkata részint homokkő, részint mész- és vastartalmu, s ezen kőszirtek földalatti rétegeiből ered a cseviczé, ezen völgyben minden felül úgy, hogy bár hol is ássanak ezen völgyben kutat, alig nehány arasznyira kőalapra akadni s ezen kőalap rétegeiből minden felül bugyog a kellemes ízű, szénsavval bőven eltele, kristály tisztaságú viz.

*) Hei quellen der vorzüglichen Länder Europa's. Von Dr. E. Osann, Prof. d. Med. Berlin 1832.

Jelenleg több apró forrásos kutat található a völgyben; a faluból menve, legelőször is jobbra egy meredek vastartalmu kőszirt halmaza tűnik elének, s ezen kőszirt alatt van egy bőséges vizű csevicze kut, melyet a falu népe használ közönséges italul; — ettől felfelé menve, mintegy 300 lépésnyire több apró kutat találunk, melyek a földalatti kőszirtok repedéseiből dusan bugyogtatják fel a cseviczét, melly tiszta, s mind magában, mind borral vegyítve igen kellemes ízű, s ámbár fő tartalma a vas, ivás alkalmával, még is alig észrevehető; a kifolyás mindenfelől veres salakkal lepett, mi nem egyéb, szénasavas vasélegnél. Én ezen viz alkotó részeinek minéműségét ohajtván tudni, — több év előtt vevém vegyész viz-gálat alá, s úgy találám, — hogy szénasavas vaséleg, szénasavas szikéleg, több szénasavas só, s hegyi naphta teszik alkotórészeit és így orvosi erejét, élesztő-erősítő s gyengén olvasztónak mondhatni, s ajánlható volna f. leg az ideg-gyengeségből eredt nyavalyákban. továbbá, a gyengeségből eredt megrekedésekben, a gyomor és belek gyengeségeiben, étvágyhiány, bélégés, stb. bajokban.

Évek óta használja Tar lakossága italul e vizet, s a nép erőteljes, ép és egészséges.

Több év előtt egy csinos fürdőházat épített az uraság (báró Podmaniczky Lajos) tisztje itt, — de fájdalom, mint állítatják, a báró ur engedelmével történt az építés, s így a már felépült s jó karban lévő fürdőház szétromboltatott, s pedig nem lenne ám czélnélküli ezen fürdőház ujonti felépítése. az épülethez szükségelt köanyagok szerte fetrengének itt e völgyben, a két felőlről hegyláncolatok kimerithetlen köanyagokat tartalmaznak, de nemcsak a hegyláncolat, hanem a völgy területe is alig néhány arasznyira fedett földdel, a többi kő és kő minden felülről, bugyogó csevicze erekké.

Ezen fürdőnek pedig lenne jövője, lenne pedig nem azért, mintha vasalkatu érces vizeinek tekintetében páratlan lenne a magyar földön, nem, mert a bártfai, szilvási, szulini, balatonfüredi hajnászkői, szintén vastartalmuak; hanem lenne jövője azért, mert e vidéknek fürdő helye, a parádit kivéve — nincs; tekintve pedig a csevicze völgy közvetlenül a Mátra alatti helyzetét, a mindenfelől tornyosuló sziklás hegy láncolatokat s erdőségeket, melyeken kevés költséggel csinos rétautak lehetnének alakíthatók, s ekként ez, a völgy különben is eléggé regényes állását kétszerezve nevelné, helyisége pedig egészséges s tiszta légű, igen valószínű, hogy vonzerővel bírna mind a betegek, mind a nem betegek névére is.

Alólírott 15 éve gyakorolja orvosi pályáját e vidéken, s ezen érczet viz egyik legburgóbb pártolója, eléggé volt tehát alkalma, jótékony gyógyhatásáról meggyőződnie úgy, hogy jelenleg pirulás nélkül ajánlhatja mind a tulajdonos báró ur figyelmébe, mind pedig a t. közönség pártolásába.

Patzek Vilmos.

Irodalom és művészet.

— A mult hét legfontosabb s legkedvesebb irodalmi ujdonsága az, hogy egy tiz év óta epedve várt könyv végre megjelent s ez: „**Petőfi Sándor újabb költeményei.**“ Az első kisebb kiadáshoz hasonló díszes két kötet magában foglalja szerett költőnk 1847—1849. évben szerzett műveit. Most csak annyit mondunk még, hogy e kiadás által *Emich* ur végre egy nagy tartozását róttá le, melyet elismeréssel fog fogadni a közönség, s hogy a két kötet ára 3 pft., — postán küldve 3 ft. 12 kr.

+ („*Egy bukás sikere*“) cím alatt *Dobsa Lajos*, ismert színműírónk, egy három felvonásos új vigjátékot nyújtott be a drámabíró választmányának.

+ (*Shakespeare* „*IV. Henrikje*“) Szigeti jutalomjátékul f. hó 27-re van kitűzve; de azért nem merjük állítani, hogy ugyanakkor elő is adják, mert a heti rend olly változó, mint az aprilisi napok.

+ (*Hugo Károly* „*Báró és bankár*“) című drámáját német fordításban, mint halljuk, a fővárosi német színpadon, jelenleg vendégszereplő jeles színművész *Hendrichs*, magával vitte Berlinbe, hogy azt az ottani közönségnek is bemutassa.

— (*Figyelmeztetés.*) Azon atyai buzdítások, melyek Magyarhon főmaggasságu bibornok-primása s több nm. érsek és püspök által alulírtakhoz kegyesen intézettek; a közrészvét, melylyel a két magyar testvérházában találkozni szerencsések voltunk, kedves kötelemünké teszi, hogy „*Ifjusági Plutarch*“ cím alatt megkezdett vállalatunkat *folytassuk*. Mi nem ismerhetjük mindazon lelkeseket, kik akár a magyar irodalomnak pártolás általi emelését, akár magyar ifjuságunknak jóirányu iratok általi képeztetését szívükön viselik; azért a hírlapok utján bizalomteljesen keressük meg a két testvérháza ifjuságbarátait, hogy körükben *Plutarchunkat* ajánlani, s a megrendelők számáról értesíteni sziveskedjenek. A második füzet megjelenik f. évi decemberben, úgy hogy karácsonyig a legtávolabb helyekre is elküldethessék. Ára a legalább is 15 ivnyi füzetnek 40 pkr., a mostani pénz szerint számítva. Tiz után egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. A pénzüsszeget a t. megrendelő urak tetszésük szerint akár megrendeléskor, akár a példányok átvétele után a *pápai kath. gymnasiumnak* címezve küldhetik be. Határidő november elseje. Az első füzetből még szolgálhatunk példányokkal. — Pápa, szeptember 20-án. — *Az Ifjusági Plutarch kiadói.*

+ (*A drámabíró választmány*), mint rebesgetik, legközelebb gyökere átalakulást fog szenvedni. Ohajtjuk, hogy e hír mihamarabb valósuljon; mert míg a választmányi tagok egymás darabját bírálják, addig tökéletes részrehajlatlanságot nem várhatunk.

+ (*A jó öreg Udrarhelyi Miklós*), mint halljuk, Bajára készül Molnár színtársulatához néhány vendégszerepre. Derék veterán színészünk félszázados ünnepét s aranylakodalmát ott is meg akarják tartani.

*+ (*Bagdanoff Nadejda*) Bécsben első föllépése alkalmával előadás közben hirtelen rosszul lett, s kénytelen volt a színpadot elhagyni.

+ („*Constantin-csárdás*“) cím alatt *Sárközitől* közelebb egy új zenemű jelent meg, *Rózsavölgyinél*. Ára 50 új krajczár. E jeles népzene az aldunai vidéken utazik jelenleg. Kétségkívül mindenütt kedves vendég ő szép csárdásaival.

+ (*A jelen hari képtárlat*) új képekben meglehetősen szegény, a menyenyiben illyen csak 15 érkezett le, de ezek közt néhány igen becses festményel találkozunk.

Egyházi és iskolai hírek.

△ (*Az esztergomi érsektartományi zsinat*) tagjai e hó 16-án megérkeztek Esztergomba. 18-án előleges közgyűlés tartott, mellyben előterjesztettek a zsinat által megvitandó s véleményezendő tárgyak. A kinyomatott napi rend szerint a zsinatnak négyféle ülései lesznek u. m. *püspöki* magántanácskozmányok, *bizottmányi* ülések, *közülések*, *nyilvános* ülések a bazilikában, hol a világi hívek is megjelenhetnek, 21-én ment végbe az első nyilvános ülés nagyszerű ünnepélyességgel, a második 26-án tartott meg. A kitűzött napi rend szerint a harmadik nyilvános üléssel (oct 3.) a zsinatot bevégezhetni remélik. A zsinaton a püspökök, az apátok és prépostok, továbbá a káptalanok követői, provinczialisok és hittanárok vannak jelen, számszerint 72-en. A határozatokra még visszatérünk.

△ (*Az aradi minorita rendi nagygyűlés értesítőnye, 1857/8 tanévre.*) Tartalom: A logaritmok (viszonyszámok) tana *Lidy Ferdinándtól*. A tanári kar: *Dobos Donát*, *Emrich Rudolf*, *Faragó Kajetán*, *Kokoska Benignus*, *Krocska Szilárd*, *Lidy Ferdinand*, *Markolt Domonkos*, *Paluch Jenő*, *Sujánszky Euszták*, *Szokoly Lipót*, *Weisz Ede*, *Vérti Vincze*. A tanárok minorita rendi áldozói. Rendkívüli tanárok: *Nagy Péter*, világi, *Rózsaági Márton*, világi, *Kladioko Vilmos*, nt. *Popovics András*, *Pap Sándor* és *Üsváth János*, világi theologusok. A tanulók száma 308-ra ment, ezek közt 157 magyar, 98 román, 18 szerb, 6 bolgár, 1 horváth, 4 izraelita és 24 német.

⊙ (*A dunamelléki helv. hitv. egyházkerület gyűlése.*) (Folytatás.) A pesti s kecskeméti egyház növendékeitől fennmaradt legatiók a kecskeméti és körösi felgyűlés növendékeire egyaránt kiterjesztetnek. Továbbá a kecskeméti egyház a supplicatiók visszaállítását kéri. E jövedelmi forrásról az egyház-kerület sohasem mondott le, most a krajczáros segély miatt nem veszi igénybe, s ez ügyet a zsinatig elhalasztja. A pesti theol. intézetigazgatóság választmányának jelentése szerint *Tatay* ur helyébe tanáru *Filó Lajos* kopácsi ref. lelkész ur választott tanáru; a tanárok száma szaporítandó lévén, *Bihari Imre* volt helyettes lelkészt segédtanáru alkalmazta, *Haberern Jonathán* és *Podhradszky József* ur tanáru választottak. A helytartóság azonban *Podhradszkyra* nézve úgy nyilatkozott, hogy ágost. hitv. lelkésznek ref. tanintézetben alkalmazását nem engedélyezheti. *Gyulai Pál* helyett *Csengery Antal*, *Benkő Dániel* helyett pedig *Galgóczy Károly* ur kérést föl tanáru.

⊙ (*A pesti prot. theol. intézet vagyónállása.*) 1) Takarékpénztári könyvekben 13,228 pft. 8 1/2 kr.; 2) 1857/8-ra beadott 1315 pft. 3 kr.; 3) újabb alapítványok 17,950 pft., ezek kamata 958 pft.; 4) évenkénti adományok 1861 pft. Mindössze az évi tanárfizetésre fordítható 4134 pft. 37 pkr. A pénztár kezelésére az eltávozott *Tatay* ur helyett *Barkasy Imre* választott. *Hunfalvy* ur az intézetben a tudomány iránti érdekből tanítani ígért.

⊙ (*Pesten csakugyan egy második gymnasium*) fog fölláttatni, mire a fölsőbb engedély már meg is adatott. Fentartása a tanulmányi alapról lesz eszközölve. Ez évben legalább már négy osztálya meg fog nyitni. Ha a hir igaz, e gymnasium német lesz, ellenben a kegyesrendiek gymnasiumában a tanyelv minden tanulmányban magyar leend.

+ (*A palotai kath. község*) Békés-Csanádban egy emeletes, három osztályu iskolaházat épített, melly teljesen fölszerelve 3000 ftba került.

— (*Iskolai értesítés.*) A kecskeméti helvét hitvallásu nyilvános főgymnasiumban az 1858/9 tanév, Isten szent nevének segítségül hívásával, október 2-án reggeli 8 órakor nyitattik meg. Szeptember 29—30-án történnek a beírások a tanépület első emeletében levő igazgatói teremben, — október 1-én pedig a mult év második felében nyert gyenge osztályzatok kijavítása menend végbe. Miről is a tisztelt szülőket, gyámokat s általában a t. cz. közönségét tisztelettel értesí. *Kecskemét* sept. 15. 1858. — *Az igazgatóság.*

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

— (*A komáromi gyümölcs- és kerttermények*) ez évi már harmadik kiállításáról igen érdekes adatokat olvasunk a „*Kerti gazdaság*“ lapban. A derék komáromiak tehát e részben első hazánkban, s megelőzték az alakuló *magyar kertészeti társulatot* is. — Azt mondja erre a mi kertészkollegánk: könnyű a komáromiaknak rögtönözni, ha erre való engedélyt a kertészet hatalmas pártfogója, a n. megyei főnök ur igen szívesen megadja; költségére szükség nincs, mert *Szarka János* ur kertészmestert, a kiállításához szükséges felszereléseket s eszközöket ingyen átengedi; — s *Földvály Kálmán* ur páratlan ügyszeretetével olly élénkséget s általános érdekeltséget teremt, hogy az akarat minden perczen megtestesül. — A „*Győri Közlöny*“ szerkesztője személyes látogatója volt e gyönyörű s tanulságos kiállításnak, s nem tud elég szépet és jót mondani a komáromiakról, kik midőn hire futamodott a városban, hogy a „*Kerti gazdaság*“ derék szerkesztője megjelenend a kiállításra, oda seregeltnek az nap, találkozni ohajtván azon férfival, ki a rövid egy év alatt csaknem csodát teremtett e téren. — A várt vendég helyett azonban csak lapja diszelgett a remek kiállítványok közepett; mire azt

jegyzik meg a „Gy. Közlöny“, miként csodálja, hogyan nélkülözheti e lapot csak egy olly magyar ember is, kinek néhány lépésnyi kertje, vagy udvara van. — Mint halljuk, buzgó kollegánk most azon töri fejét, miként vásárolhatna a testvér főváros leglátogatottabb vidékén egy kertet, melyben a gyümölcsfákat, szabályos növelést és alakítást bemutatván a közönségnek, a remek gyümölcsössel megrakott lombok hirdessék a tant, melyért buzgón harczol. — Ez természetes, hogy gyakorlati uton döntőleg határozza a tan fölé, ép úgy, mint midőn Franklin minden tudományos értekezései daczára sem volt képes a gipsz-trágyázást meghonosítani a mezei gazdaságnál, egyszer egyik élénk országot melléken a legterméketlenebb földet megvásárolván, felszántatta, buzával bevetette, s erre óriás betűkkel hintette gipszből e szavakat „a gipsz eredménye.“ Tavaszkor a silány elsárgult vetésen a zöld levelű magas gabona-betűk elvitáztatlanul jéggyeztek a tant mindenkinek emlékébe, s nyert ezzel a gazdasági ipar kiszámíthatatlan hasznokat. — A kertészkedő közönségnek áll leginkább érdekében, derék kollegánk tervét elősegíteni; s midőn a már magában olesó lap egy talpraesett czikke is kifizeti az előfizetési költséget, — úgy hiszszük, nincs egyéb mondanivalónk a kertészeten még járatlan, de annyival tanulékonyabb sok ezernyi magyar kertészkedő közönségünknek, mint azt: hogy a „Kerti gazdaság“ hetilapot szerkeszti huirai Lukácsy Sándor (Pesten, Kalap-utca, 1. sz.), előfizetési ára egész évre 3 ft., félévre 1 ft. 40 kr. — Néptanítóknak egész évre 2 ft., félévre 1 ft-ért engedi.

— (Az idei termés és szőlődésma megoáltása Csákvárott.) Fejérmegyei Csákvár községből sept. 17-ről írják: A folyó év terményeit beszédük, melyek letakarítások előtt nem adtak olly reményt, a milly eredménnyel jutalmazták fáradságainkat: — őszi vetéseink kielégítőleg fizettek, mert tiszta buzáink átalában 26 kevés kereszt után két ausztriai mérőt adtak, sulyra nézve a marosi és bánásival veteknek, 85—87 fontot nyomván; a rozs hasonlóképp mind mennyiség, mind minőségre nézve ahhoz hasonlítható. — A tavaszi, jelesen az árpa keresztje itt-ott a négy mérőt, a zab pedig 3, sőt 3 $\frac{3}{4}$ mérőt is adott, — kukoriczáink szép reményt nyujtanak, burgonyánk sem ejt kétségbe; — szénánk igen kevés, sarju semmi, — mit szalmával kell pótolnunk. — Szőlőink ugyan hiányosak, mert sok töke elveszett, azonban helyenként mégis a mult évi terméshez közelíteni látszanak, — gyümölcsben sem szenvedtünk szükségét, sőt a vidéket is tápláltuk. — A Gondviselés által táplált s megérlelt legnemesebb gyümölcsöt e napokban szakasztottuk le, a midőn a szőlődésma örök megváltása iránt e hó 15-én a barátságos egyezséget a volt földesurasággal kevés alkudozás után megkötöttük, 1200 □ öles holdját 636 hold szőlőinknek 60 pftal tizenkét év alatti lefizetés mellett! — Ez ad némi reményt arra is, hogy talán a rég ohajtott urbéri elkülönözési, s tagosítási egyezséget is eszközésbe tehetjük! engedje a jó Eg! ez mindennapi könyörgésünk! — Csákvár községi előjáró.

— (Marhateletelési ajánlat.) Felső-Bácsmegyéből a Mátészalkai pusztáról Omoroviczai Imrédy Ferencz haszonbérő ur ajánlkozik, hogy mostantól kezdve jövő Szent-Györgynapig kiteletelésre egészséges állapotu szarvasmarhát harmadából, vagy darabonként 10 forintért osztrák uj pénzben elvállal. Csak egy embert kér a marha mellé felügyelőül, mint számadót a tulajdonos részéről. A marha lehet 150 darab. A számadó ellátást ingyen kap. A többi feltételekről bővebben magán levél útján értekezhetni. A nevezett pusztja Baja város határában van, 2 órányira a várostól. Utolsó posta: Felső-Szent-Iván.

△ (A pestvárosi díj) czime alatt a pesti gyepre alapítandó lóversenyi pályadíj, az eddigi adakozások folytán, jóval meghaladja a 100 aranyat; mindazt az alapítók itt meg nem állapodnak s azt e díj nevéhez méltólag ezer aranyig akarják fölvinni.

M i u j s á g ?

— Főherczeg Főhormánysó ur ő császári Fensége sept. 22-kén éjjel Bécsbe elutazott, hogy Margit Főherczegasszony ő cs. Fenségének temetésén jelen legyen. (B. P. H.)

+ (Chappon Lajos pesti vicómester) tudósítja a közönséget, hogy vivóiskoláját és fi-táptintézetet sz. Mihály naptól kezdve az egyetemterre 3. szám alatti házba teszi át; jelenti egyszersmind, hogy az iskolai előadások f. é. oct. 15-én veszik kezdetüket, és mind a tanulók mind pedig a táptintézeti növendékek sept. közepe óta a régi lakban fölvétetnek. Társalkodási nyelv magyar, német és francia.

⊙ (Kisfaludy Károly sírja), mint tudjuk, a vácsi-temetőben áll; néhány évvel ezelőtt a már szintén elhunyt Császár Ferencz indítványára több lelkes adakozása folytán új és csinos emlékkő állítottatott reá. A vácsi-temető nem sokára megszűnik, telkekké fogják azt alakítani. A nemzethez illő volna nagy költőnk hamvait, a felette álló emlékekkel együtt, valamelyik új temetőbe áthelyezni. Azon lelkesedés, melly új emlékkövet állított a jelesnek, hiszszük, hogy e tiszteletet is megadja annak.

+ (Henszlmann Imre) hazánkba, kinek a francia kormány által díjazott tudományos művéről annak idején említést tettünk, több évi távollét után körünkbe érkezett, s a jövő hó közepéig itt mulat, aztán ujra visszamenend Párisba.

+ (A francia zúvó színészek.) kik a pár év előtti Szebastopoli táborozásból olly híresekké lettek, közelebb a fővárosba érkeztek, s f. hó 20-án kezdtek meg vendég-szereplésüket a német színpadon. Mint nevezetes sajátosság tünik föl e társulatnál az, hogy a nők szerepét is férfiak adják. E társaság Pozsonyt is meglátogatta, hól f. hó 15-én tartotta első előadását. Hogy e várost olly hamar elhagyták, annak oka talán az lesz, hogy a pozsonyiak nem igen örvendik a francia szót.

+ (Az ifju Lendvai-pár) e napokban Kecskeméten vendégszerepelt. A muza fiatal fölkeztjeit szívélyes üdvözléssel fogadta a közönség. Először a „Romeo és Juliában“, másodsor a „Robin orvos“ és „Becsületszó“ vigjátékokban, harmadszor Lendvayné javára az „Ármány és szerelemben“ léptek föl. A közönség lelkes éljenekkel és koszorúkkal fogadta a jutalmazandót. Még a vers-szórás sem hiányzott.

△ (Bartha János elhunyt színész arczképe.) Latkóczy festésznél készen állván, a festész azt 200 ft-ért a muzeumnak átengedni volt hajlandó. Alírást nyittatott, de azon csak 101 pft. gyűlvén be, a festő a hiányzó összeget elengedte s az arczképet a muzeumnak adta át. A képnek ugyan még nincs kerete, de majd csak azt is ad az Isten.

+ (Csengeri Antal) a pesti prot. theologiai tanintézetben a magyar irodalmat és irályt fogja tanítani. E tanszéken előbb Gyulai Pál ült.

+ (Lakatos Sándor), győri tánczmester, „Ösapáink tobortáncza“ tanítását Hold-Mező-Vásárhelyen sept. 28-án befejezvé, e napokban Pestre indul szerzeményét a fővárosban is bemutatandó.

+ (Serantoni Demeter), pisai egyetemi tanár, e napokban fővárosunkba érkezett, hozván magával két szétszedhető viaszalakot, melyeknek egyike az „abissinai Venus“, a nő szépség netovábbja; ez fekete viaszból van készítve, hogy a vevaló bánás közben ne piszkolódjék. A másik a legutóbbi nőt, miss Pastrana Juliát, a szakálás szépet ábrázolja. A kik a boncztanak barátai, azok bizonyára nem mulasztják el, e viaszalakokat megszemlélni. Látható naponként délelőtt és délután. Pénteken délelőtt 10 óratól d. u. 1-ig kizárólag nők tekinthetik meg a Tigris szállodában.

+ (Zomborban a tanítók) is kötelesek éji őrjárásra megjelenni, ellenkező esetben 24 pkr. bírságban marasztatnak el. — Képzeliük, hogy milly nagyokat ásitoznak e tanítók másnap az iskolában.

△ (Fogarasi János ur 40 fontos sárgadinyinyéje), melly Mayr magárus kirakatában volt szemlélhető s mellyről idejében mi is megemlékeztünk, 500 jó magot tartalmazott. Ebből 400 darab 20 pft-ért lón eladva.

△ (A pestbudai hangászegyleti zenede) növendékeinek leírása f. hó 20-tól 28-ig megy végbe.

⊙ (Figyelmeztetés egy pártolásra méltó hazai művészhetségre.) Illy czím alatt a „T. L.“ következőt közöl: 1839-ben Nádas pozsonymegyei községben Holcsek György, (jelenleg óhaji plébános Érsek-ujvár mellett és híres pomolog) volt a segédlelkész. Ez május havában többször látott egy futkosó rongyos fiucakát, kinek vidor és nyílt tekintete figyelmet ébresztett. — A derék káplán megszólította egyszer s kérdé nevé: „Én Lucz János az öreg pásztor fia vagyok, — „Miért nem jársz az iskolába?“ — kérdé tovább a káplán. — „Édes tisztelendő ur! — felelt ismét a fiu — az én szegény atyám napszámából él s alig képes nekem kenyeret adni, nemhogy még iskoláztathasson is.“ — „Tudod mit?“ — szólt a lelkész — én most május- és juniusbau a méhrajzás idején kertemben szoktam több órát tölteni; jér oda hozzám, majd megtanítlak én olvasni és írni.“ A fiu engedelmességet, s bejárván a káplánhoz, igen tanulékonyan mutatta magát, különösen szépen kezdett rajzolni. — Junius elején mondá egyszer: „Tisztelendő ur! nagyon kérem, engedje meg, hogy csak 2 napon kimaradhassak; szeretnék csinálni egy kis fűrészmalmot, mellyet vasárnap Dejtén láttam.“ A káplán megengedte, hogy 2 napig otthon maradhasson, s a fiu két nap mulva elhozta kicsinyben a csak egyszer látott dejtei fűrészmalom mintáját, melly mainap is a főntisztelt óhaji plébános urnál szemlélhető. Ezen első művecske bevégzése után, a káplán, ki a fiunak mechanikai tehetségét legott fölismerte, beszélt neki sokat a Sasvár (Sassin) melletti Kubicsekféle vízi- és szélmalomról, melly ritkasága miatt az egész vidéken híres volt. — A fiu nagy vágygyal sohajtozott, hogy vajha csak egyszer láthatná azt a malmot, mellyet azonnal utáncsinálni ajánlkozott. — Addig rimázkodott a 11 éves fiu a káplánnak, hogy ez végre elutaztatta őt ama mesterséges malom megtekintésére. A malom tulajdonosa föl sem vette, s így ez szabadon járta be s tekintette meg a malom minden részét; melly után haza sietvén, ujjongva rohant jötevőjéhez, kiáltván: „Tisztelendő ur! láttam a szép malmot és meg fogom csinálni.“ — Minden egyes részt, amint készen lett vele, jötevőjéhez hozott s a kályha mögé tette. Midőn minden készen volt, elvitte összeállítás végett atyja lakására, melly a kocsma felszere alatt volt, hol az öreg pásztor a kocsmáros kegyéből lakott. Harmadnapra nagy örömmel jött a kis művész és felkiáltott: „Tisztelendő ur! a malom fel van már állítva és jár; jöjön, kérem, megtekinteni.“ A derék lelkész odasietett s a vízi- s egyszersmind szélmalom a kocsma kapuja alatt felállítva s a kedvező szél folytán sikerült forgásban találván, álmétkodva állott meg, majd a rongyos fiura, majd remekletére szegezve tekintetét. — A lelkész meggyőződén, hogy a fiuban nagy tehetség rejlik, mellyet meg kell menteni, a haza számára s nem szabad elveszni engedni. — Elvitte azért őt Nagy-Szombatba, hogy maecenást keressen számára s talált is; a városi prépost-plébános főt. Kunssz Ignác ur az ifjunak élelmet, a két káplán pedig u. m. t. Olhauser Mihály és Simor J. urak szálláspénzt biztosítottak, míg első jötevője a nádas káplán ruházását vállalá magára. Ezután Pozsonymegye akkori alispánja, (Jankó N.) fölkarolván az ügyet, a megyegyűlés, a fiu számára gyámokat rendelt s adakozás gyűjtést indított meg. Az így begyűlt összegből eszközölték aztán a fiu tovább képeztetését. Nagy-Szombattól Pozsonyba ment iskolára. Ezután Bécsbe egy látszerész műhelyébe küldetett s a rajz végett az Anna-akademiát látogató, a technicát pedig a műegyetemben hallgatta. Ezután több bécsi látszerésznél, mint segéd dolgozott. Férfikorra jutván önállóságra törekedett s a szükségéseket részint maga erejéből, részint nt. Holcsek György segélyével beszerezte, s most Bécsben (Wieden, Pressgasse 493. sz. a.), mint műgépsz és látszerész egy segéddel s inassal dolgozik. Vajha akadna ismét egy hatalmas maecenás, ki lehetségesse

tenné neki, hogy Pestre átköltözzék, hol is az országban szükséges tanodai felszerelvények elkészítése elég foglalkozást fogna nyújtani számára.

+ (A terézvárosi kisdóvoda javára) e hó 8-án a német színházban végbement hangverseny 243 ft. 22 krt. jövedelmezett. A színház részvényesei az ezen estei bevételből öket illető százalékról (30 ft. 20 kr.) a nevezett jótékony czél tekintetéből lemondtak! a légszeszgyár igazgatósága pedig ez alkalommal ingyen világitatá a színházat.

+ (A női ruhák) lángbaborulása ellen azt ajánlják, hogy a keményítő, melybe azok mártatnak, egy evőkanálnyi timsóval vegyítették össze.

○ (Zalamegyében fiók-gazdasági egyesület) van alakulóban. Ez érdemben a földbirtokosok Eggerszegen tarták az előleges értekezletet s felhívást bocsátottak a megyébe.

+ (Híres szőlőtő.) Filipován Bácsmegegyében egy ház végén délkeletre néző szűk kerteskében egy 25 éves szőlőtő van, mely a múlt évben két akó bort termelt, azonban a tavalyi zordon tél folytán végkép kifagyott.

△ (A favágást) Bécsben Sebert János fakereskedő, lóerőre készült géppel eszközli, mely egy óra alatt egy öl fát fűrészrel és apróz fel s mi legsebbe, fele áron, mint a közönséges favágók.

○ (A vesszett eb marása ellen), mint a „Delejtű” írja, egy nagy-becskerék gazdag szerb paraszt igen jó orvosként tud. Ez valamely növénygyökere. Mikor szerencsétlenség történik, kimegy a mezőre s e gyökeret felkaparja, ha hó van még az alól is, mert csak friss állapotban használható. E gyökeret aztán beadja. Ha p. o. sertésnyájba harap a vesszettség, az egész nyáját olba zárhatja s a gyökérből minden állatnak bead és nincs semmi baj. E gyógyítása titok, apáról fira száll s a család bő jövedelmi forrását képezi. Ohajtandó volna, hogy az állam a közjóért megvásárolná titkát.

○ (A külföldről behívott evang. lelkészeket illetőleg) azon kérdés merült fel, hogy azok ez alkalmaztatásuk által állampolgárokká válnak-e? a m. miniszterium azt felelé, hogy nem.

— (Kulin bőtermő kora Viskén Mármarosban.) A midőn hazánk különböző vidékeiről, csaknem minden élelmi cikk terméketlenségéről panaszkodnak: Visk tájékán Isten kegyelméből ama bosnyákországi régi bán „Kulin idejét érték el;” kinek búsága alatt — ama ma is fennálló példabeszédet szült — folytonos bőség uralkodott. Ottani tudósítónk írja: Buzának, szénának, burgonyának, kölesnek, s egyéb veteményeknek, olly bővsége van nálunk, minőre mostan élő embereink nem igen emlékeznek. Hiteles előadás után mondom, hogy itt ez idén 2 véka elvetett mag után 40 véka legjobb s legtisztább buza méretett a szérúról, s a másokéi is mind ezt megközelítőleg eresztettek. Szénánk sok helyütt kétannyi, sarju bővséggel termett; melyhez azon földmivelői öröm is járul, hogy munkálására s betakarítására igen kedvező idő szolgált, egyedül a káposzta az, melyből keveset várhatunk, de ez is saját szükségletre lesz elég, többeknek eladó is. Azonban szellemi termékenységünkkel — mely mindent megelőz — annyira nem dicsekedhetünk; mert ha van is rendes iskoláinkon kívül vasárnapi iskolánk is — *olvasó-társulatunk nincs*, melyet pedig illy Isten-megáldotta városban tovább nélkülözni nem lehet — s mozgalmaink után itélve remélhetem is ennek a tél napjaira leendő megalakulását. A biztosítás sem ismeretlen előttünk, ott diszlik a p. mesteri lakon a magyar intézet szívemelő czimere, s ha nem biztosítottunk is még eddig, van rá akaratunk, készségünk, elhatározásunk. Egyébiránt városunk előhaladását tanusítja azon örvendetes tünevény, hogy itt — hol 20 évvel ezelőtt egy pár foldozó csizmadiánál s öntanult kerekgyártónál több mesterember nem volt; most 45 különböző mesterséget üző egyénből álló czéh-egylet alakult, mely czéh-egylet zászlóját, első dicső királyunk s a Szentháromság képeivel díszesítve, szent István ünnepén ágyudörgés s vig lakoma között, szentelé fel; s életrevalóságát azzal kezdé, hogy a nevelés oltárára csekély jövedelméhez képest, szép összevetet áldozott, melyért hálaköszönet neki, s növekedő virágzás! — Végül azon tudósításonmat azon jó kívánsággal rekesztem be: adjon Isten e honnak sok illy — egyebekben is — Jábesi boldogságu vidéket, mely 25 év alatt általánosan bűt nem látott, szükségét nem érzett, elemi siralmas csapásokról nem panaszkodhatott, s hogy e nép ezen isteni különös kegyelmet jóságával, s szellemi előhaladásával érdemelje meg. (Valóban irigylésre méltó meg nem zavart boldogság — mely sokáig úgy tartson! Szerk.) —

— (Értesítés.) A szent István-társulat ez idei nagygyűlése, mely f. é. október hó 5-ére volt kitűzve, — az Esztergomban munkálkodó főtisztelendő érsek-tartományi zsinat bevégezhetése idejének tekintetéből — két nappal későbbre, ugymint október hó 7-ére halasztatott. — Pest, sept. 22. 1858. — Szabóky Adolf, titoknok.

+ (Fölhívás.) Alolirt szinagazgató október elsejétől kezdve, egész télen át Eger városában fog társulatával működni, mire nézve fölshívja a vidéki jelesebb szinészeket, kik társulatához szegedni kívánnak, hogy bérmentesített leveleikkel september végeig Karczagon, azontul pedig Egerben keressek meg. Karczag sept. 14-én 1858. Ujfalussy Sándor s. k. szinagazgató.

Gyászhir.

— A derék hollandi eredetű Masjon J. A. e hó 19-kén gutaütés következtében meghalt. Őt, mint gőzhajó-kapitányt, Széchenyi hozta be akkor, midőn a gőzhajó-társulatot tervezte. Később a társaság budai hajógyárának lón alkotója és igazgatója, legujabban pedig a Tiszaszabályozás nagy munkája körül foglalkozott. Illy munkássága közben sajnosan esik haláláról értesülni olly férfinak, ki a közjónak olly nagy szolgálatot tett. Arczképét és életírását közöltük a Vasárnapi Ujság 1857. 3. számában mint, ugyanazon év 48. számában azon serleg rajzát is, melyet az ó-budai hajógyár személyzete azon alkalommal nyújtott neki át, midőn az intézet igaz-

gatóságát letette. Hogy mennyire népszerű ember volt Masjon s milly nagy volt tisztelőinek száma, mult kedden (21-kén) véghezment temetése nagy mértékben tanusítá. A lánchidtéren álló Nákóház udvara, hol budai ev. lelkész nt. Bauhoffer György ur végzé a halott felett az egyházi szertartást, valamint a ház előtti tér el volt lepve emberekkel, kik a boldogultnak utolsó tisztességtételére sereglettek össze. A lánchidtért magán és bérkocsik serege foglalá el. A halotti kocsit 30 fáklyahordó kísérel, mind megannyi tisztviselője a budai hajógyárnak. A gyászmenet a lánchidon s alaguton keresztül, a budai Krisztinaváros főutcáján s a városmajor jegenyesorai között a budai sirkertbe indult, hol megállapodván, pesti lelkész Lang ur tartott a boldogult érdemeit méltányló emlékbeszédet. Masjon 6 évvel ezelőtt meghalt ipja, az angol Teasdale mellé temettetett. Jelen voltak e halotti ünnepélynél a főbb hatóságok tagjain kívül, valamennyi nagyobb ipar és kereskedelmi ház képviselői; igen nagy számmal jelentek meg az államvasut, gépgyárak, vasöntödék, a Tiszaszabályozás vállalkozói és hivatalnokai; nem különben matrózok, a hajógyár munkásai s a gőzhajó-társaság számos külön osztályainak tisztviselői, kik között a boldogultnak tiszta jelleme általában igen nagy tiszteletre talált. Masjon 41 éves ember volt, erejének teljes birtokában. Szombaton este legjobb hangulatban érkezett családi körébe Téténybe s más nap reggel, szélhűdés következtében, örökre el volt ragadva övéi karjaiból. Olvassátok el, a mit róla s roppant munkásságáról a fent idézett helyen írunk, s megfogjátok érteni a veszteséget is, melyet e kora kimulás által az általa híven szeretett uj haza, a mi közös hazánk, s különösen ennek ipari s közlekedési ügyei szenvedtek! Áldás az elhunyt emlékének!

Vidéki levelezés.

Ér-Mihályfalva (Észak-Bihar), sept. 11. (Köszönetnyilvánítás a m. biztosító-társulat iránt. Mikép lehet díszes iskolát építeni a községi tagok megadótatása nélkül? az iskolán kívül bádagos tornyot s a toronyba órát állítani? Postaállomás hiánya s ohajtás erre nézve. Az aratás eredménye. A biztosítási ügy.) Mult augusztushó 23-án iszonyu záporosóval jég vonult el határunk felett, mely sokak reményeit meghusita, különösen az itt nagy mennyiségben természetni szokott, s a beállott orazágos, hosszas, áldásos esőzések által, — reményen felül — szépen kifejlett dohányterményben tetemes kárt okozott; sokakét teljesen tönkre tevő. Fájdalmas érzettel tapasztaltam, sok termelőnek, — keserves munkájok füstbe menvén — fájdalmas panaszt, keserű könnyezést, nem levén biztosítva dohányjuk. — A sok kárt vallottak közt — fájdalom! — csak alólirt voltam olly szerencsés helyzetben, miszerint dohányterményem az első magyar általános biztosító-társulatnál biztosítva levén, jég által okozott káron, — teljes meglepedésem szerint, minden levonás, leszámítás nélkü kiízzetett. [Melly loyális eljárás- és pontosságért a hazai biztosító-társulatnak az egész haza színe előtt, hálás köszönetet nyilvánítani, hazafiai tisztetnek tartom. Egyszermind mindenkinek, önmaga nyugalma, jóléte, boldogsága tekintetéből, e hazai közhasznu intézetet, lelkesen felkaroló pártolásába ajánlom.

Legyen szabad ezuttal némi közéletbeli mozzanatokot is érinteni. — 3000 lelket számláló városunkban, 2200 lelket magában foglaló reformált egyházunkban az életrevalóság jelei megvannak. A népnevelés iránt, hogy milly gondnal viseltetik a közbirtokossággal egy czélra működő egyházi előljáróság, mutatja a másfél évvel ezelőtt egészen ujdon épült díszes, kényelmes fi-tanodai épület, mely magában foglal a tanító számára 3, ezek között két kipadolt szobát; nagy öntött vaskályhával ellátott, még némi felszerelésre váró tanteremet, kamarát, kőpinczét, cserépfedéllel. És ezen tetemes költségbe került, bármely nagy városba is oda illő egyházunknak becsületére, díszére való iskolai lak építésében semmi pénzbeli adóztatásra szükség nem volt. — Hogy mehetett hát rá az egyház kevés jövedelme mellett? megmondom röviden.

Tagosítatlan határunkban, mely most már munkálta vétetett a tagosításra nézve, erélyes főgondnokunk t. Bernáth Gedeon ur, s a 42 év óta itt hivatalterhei alatt érdemekben megőszült lelkész Vasárhelyi Dániel ur közreműködése nyomán, a közbirtokosság s nép beleegyezésével, több évben a közös legelőből 4—500 nyilas föld az egyház javára pénzváltás mellett, dinyetermény alá kiosztatott; őszszel gabonával bevettétvén, a termés harmadrésze az egyházé lett, miből szép összegekre tett szert az egyház. Az építés alatt a nép aratási munkával, a 19 ezer cserép árát, egy hét alatt megkereste, két-két napot áldozván aratási munkára egy-egy bért fizető család, egy-egy hold aratásért első évben 4—4 pft. adatván az egyháznak, más évben a gabona-ár lejjebb szállván 3 pft. Két év alatt egyre-másra 600 p. ftot jövedelmezett a közös aratás. Hosszu fuvarokat fa, cserép, deszka szállításra, a sok szekeres, gyalog napszámokat az építésnél, zugolódás nélkül teljeit a nép.

Az uj iskolaépítés alkalmával főérdem a két építető és gazdálkodó volt algondnokot illeti. Megérdemlik, hogy neveiket a világgal tudassam. Szathmári Gábor közbirtokos, jelenleg főbíró és főeskütt társa Szabó Sándor, kiknek becsületessége, s a közjavak tiszta kézzel kezelése iránt a nép bizodalommal levén, szép szó, és bánámóddal ezt minden jóra rá tudták venni; soha sem kényszerültek bírói segélyhez folyamodni valamely makacs, vonakodó ellen. Adjon Isten minden egyháznak illy lelkiismeretes buzgósággal eljáró, az egyház javait illy tiszta kezekkel kezelő algondnokokat.

Az illy pénzforrásokból épült fel 1841-ben díszes bádagos tornyunk, s láttatott el negyedórát is üto órával, hozzájárulván már ehhez némi önkénytes adakozás is. És ez a közös legelőből kibasítás az egyház javára, és aratás olly pénzt jövedelmező ártatlan forrás, melyet minden vagy legalább sok egyház gyakorlatba vehet, csak erélyes kezdeményező, s végrehajtó egyén

álljon a dolog élére, s mi fő, a nagyobbak menjenek elő jó példával; a lelkes, tanító se huzza ki magát, hanem cselédjé vagy fogadott ember által vegyen részt a közös munkában; ha ezt látja a nép, rajta nem mulik, örömet tesz az egyházzért.

Hát *szellemileg*, hogy állunk? Olvasó-egyletünk nincs. Nehányan az intelligens osztályból járattunk némely lapokat. Városunkban következő lapok olvastatnak: Pesti Napló két példányban, Vasárnapi s Politikai Ujdonságok két példány, Protestáns Lap, Falusi Gazda, Társalgó egy példány. Német lapokból is jár vagy 4 példány. — A magyar lapokból többeket is járathatna csak az intelligens rész is. De hiába! inkább áldoznak egyéb mellesleges dolgokra, mint lelki táplálékra.

A szellemi előhaladás nagy hátrányára van, hogy helyben nincs posta-állomás, ez a hozzánk csak 1/4 órára eső Semjénben levén. Azért a lapok áthordatása nem kis költségbe kerül. A naponként megjelenő lapok áthordása évenként 4 pftba, példányonként, a többi lapok is aránylag még többbe, egy-egy darab levél 2 váltógarasba, a távolabb eső községeknek még többbe kerülhet. — Ohajtható volna, hogy mind az állam, mind a vidék érdekében Mihályfalva tételekét át a postaállomás. Több jövedelem volna itt biztosítva az állam részére, nagyobb levén a levél-konkurrencia; azonban mint vásáros helylyel, hol számos bolt, orvos, sebész, megyei okleveles szülész, diszesen felszerelt gyógyszerár, pénzügyöröknek, s csendöröknek helyi lakásuk, dohánybevéltő hely van, ennyi érdeknél fogva érintkezésben levén a vidék, tetemes előnyt nyerne városunk, s a környék a postai áthelyezéssel.

A mi az itteni s vidéken végbe ment *aratás eredményét* illeti: a nyomtatás vége felé jár. Gróf Stubenberg József cséplőgéppel csépelget. A melly gazda idejében, jól megmunkált földbe vetett, nem bánta meg szorgalmát, mert a nagy szárazság dacára elégedésig lett jutalmazva fáradsága; némely gazdáknak 10 magot is megadott; általában fél termésnél többre tehetni az egész vidékre, szóval itt az aratás ellen panasz nincs, vagy ha van, a késői, hanyagabb gazdák részéről hallható. Tengeri lesz bőségesen. Kolompérhoz is van remény a sok eső után. Széna sokaknak kevés, némelyeknek a lapályos helyeken elegendő, a sarju valamennyire helyre üti az anyaszéna hiányt. Káposzta felette kevés. Dohány, kivált a kikét a jég nem érte, felette szép. Repce meglehetősen mennyiségben lett. Az élet kelletlen, csak kicsiny mennyiségben adható el. Egyébiránt szerencsés, ki most elvesztegetni nem kénytelen. A termények ára következő: tiszta buza 13—14 ft., rozs 8 ft. 30 kr., tengeri 11 ft., zab 5 ft. váltóban köble. A két-három éves sertés párja 20—24 pft., esztendő s sertés párja 12 pft., a szarvasmarha olcsó.

Hát a *biztosítás*, hogy áll nálunk? A nép nehezen tud vele megbarátkozni, mert nem érti, ferde, hibás véleménynyel van iránta, Isten csapásai ellen való daczolásnak tartotta a jég elleni biztosítást, s hogy most látja, hogy az én károm megtérettett, most okulni kezd, sajnálja, hogy nem biztosított, jövőre majd meglátom, okul-e maga kárán? Nálunk két társulatnak a magyar és trieszti társulatoknak van ügynöke. Örömmel irhatom, hogy a magyar tetemes előnyben van, sok biztosítónak ideje nem telt ki a Triesztinél, de lassan-lassan mind ide gravitál. A magyar társulat szerencsés választásban, ügyes, lelkes ügynököt nyervén meg helybeli ifju gyógyszerész *Mrász István* urban, ki nem nyereségvágyból, de hazafiai szempontból lelkes buzgósággal működik a biztosítási terén.

A biztosítási eredmény: tűz ellen 52 tételszám alatt helyből és vidékből épületek, termény, takarmány 26,416 pft. becsértékig, jég ellen 17,097 pft. értékű termény biztosított.

A csend, béke sem helyben, sem a vidéken, semmi nagyobb szerű kihágás, rablás, gyújtás által néhány év óta nem háborított meg. Kisebb kihágások, mint verekedések, gyakoriak az itt minden héten eső heti, és 4 nagy országos vásár alkalmával, mellyek az iszákosság szomorú kifolyásai. — *Vida József.*

Egyveleg.

— (*Fölfedezett kísértet.*) Hol volt, hol nem volt, nem tartozik a dologhoz, elég az hogy Pestmegyében történt s hogy vannak még most is babonás emberek és pedig a főváros közelében is; — a mivel nem azt akarjuk mondani, hogy a fővárosban magában is ne lennének. Ez állításra a következő igaz kis történet adott okot. A múlt hó egyik napján egy tisztos helység harangozója estimárai harangozás után nyitva felelte a templom tornáczának külső ajtaját. E tornáczban tartatnak Sz.-Mihály lovai s ide függnek le a harangok kötelei. Azon helység szokása szerint éji tizenegykor ismét harangoznak; a jó harangozó, meglehet álmos fővel, ment e tisztének teljesítésére, midőn a templom tornáczban sohajokat s erős zörömbölést hall. A kis tót ember megjíed szörnyen s fut a még szerencséjére fennlevő tiszteletes urhoz, rémületes arczczal kiáltván: hogy a templomban valami szörnyüség kisértet ütötte fel tanyáját. A bátor és józan lelkipásztor azonnal bot és lámpa után nyul s indul a templomnak. Az ajtónál mondja a kis harangozó: nyissa fel kegyelmed az ajtót! — Ez engedelmességet is akarván — de a kísértettel meg nem igen akarván szembe szállni, e kétes helyzetben feltalálta a középutat s szétfeszít-

tett lábakkal dülve neki az ajtónak, kezdi azt nyomni befelé. Hirtelen zörög támadt ismét; a kísértő szörny a lámpa világtól megrettenve rohan kifelé az ajtó két szárnya között támadt nyíláson, de ott volt áthatolando azon háromszögű ür is, mellyet a harangozó lábai a vízszintes küszöbkel képeztek; — ez pedig vala sokkal szűkebb, semhogy a kísértő vastag szörny átlépt volna rajta — elragadta tehát magával ez akadályt képző harangozót, ki rémületesen a kísértet jókora füleibe kapaszkodott. Látván a tiszteletes ur a harangozó sebes iramlását be a sötét éjszakába, utána kiált: *Hová megy fiam? Mire a száguldó harangozó siránkozva bucsuzó hangon felelt: visznek engem már, tiszteletes uram, áldja meg Isten kegyelmedet. — Mintegy nyolcvan lépésnyi iramlás után azonban lecsöppent az éji lovag rögtönzött paripájáról, melly, mint ekkor kisült — nem volt egyéb, mint a falu kánya, melly esti bolygatóban a nyitva felejtett tornácz ajtón betért, ez. Mihály paripája alatt pihenendő ki a nap fáradalmait.*

△ (*Franciaországban a nők*) erkölcstelenedése folytonosan növekedik. Ennek — mint Marc-Bayeux Ágoston írja — legelső oka a hajadonság, vagyis a hajadonok nagy száma. Sokan azon ellenszenv miatt maradnak hajadonok, mellyel a saját osztálybeli férfiak durvasága iránt viseltetnek, mások az anyagiakbani szűkség miatt. Idejárul, hogy a katonai és papi nőtlen állás legalább is 5—600,000 nőt férj nélkül hagy, és hogy Franciaországban, mint a statistika mutatja, a nők száma különben is 20 száztólival meghaladja a férfiakét, mi a mostani népességnél fogva legalább is 800,000 nőnek teszi lehetlenné a férjhezmenetelt. Ekkép 1,400,000 re telik azon nők száma, kik, ha magán vagyonnal nem bírnak, a munka és könnyörület jótékonyasága miatt a legnagyobb szűkölködésnek vannak kitéve. Ha pedig ide veszzük még azon férfiak nagy számát is, kik bár 1-hetne, még sem nőülnek, és azokét, kik egyáltalában nem nőülhetnek anyagi viszonyaik miatt — akkor még nagyobbak kell fölvenni a magukra hagyott nők számát. E hajadonok egy része szolgálatba áll, más része munka által tengeti életét — igen tengeti: mert fölvéve mindent és levonva a levonandókat, egynek keresménye éven át alig megy többre 311 franknál (mintegy 300 váltóforint), miből természetesen igen bajos megélni. Illy körülmények közt aztán megtörténik, hogy sok fiatal nő a kísértetek terhe alatt gyakran elsüllyed.

○ (*Uj találmány.*) Egy Thomson nevű amerikai egy saját találmányu hengerre váltott szabadalmat, melly az elvetett magot sem igen sekélyen nem hagyja, sem igen mélyen be nem nyomja a földbe. A készülék két, némi távolságra egymástól járó hengerből áll; e hengerek mindegyike tagokra van osztva, úgy hogy egy tengely körül 16, kerék szélességű henger van, mellyek mintegy kerékvágásokat nyomnak a földbe, úgy azonban, hogy az első tengely kerékeinek a második kerékei nem járnak nyomukban, hanem az amazok által meghagyott közöket nyomják le. Mindegyik henger előtt van egy készülék, melly a magra egy réteg földet hint. Ez az által e henger sokkal tökélyesebben befedi a magot, mint akár a legjobb borona, mert egyetlen szem mag sem marad befedetlen, sem pedig igen mélyre be nem nyomatik. Illy henger volt már előbb is alkalmazásban, de nem nagy haszonnal, mert hamar teleragad földdel; ez új találmánynál azonban ezen is van segítve. Amerikában a gazdák kellő méltánnyal karolják fel s remélhetőleg nemsokára már nálunk is használatba jövend.

+ (*Busás pályadíjak.*) Párisban egy dús gazdag ember közelebb meghalálózván, végrendeletében 100,000 franknyi jutalmat tűzött ki következő címek alatt irandó drámai művekre u. m. Damascandra, — Kanobos a víz istene, — Ulyszes és Palamedes, — Gryllos. Talán jó lett volna egyuttal még azt is meghatározni, hány személynek s mió név alatt szabad előfordulni minden egyes darabban; meg azt is előre megállapíthatta volna a néhaiasága, hogy mió papírra legyen írva.

+ (*Ausztráliában*) Balarat közelében egy 224 fontos aranydarabot találtak. Az a fohász, melly e hír olvasásakor némely keblekből kitör, nehézségre aligha meg nem mérköznék ama 224 fontos aranynyal.

+ (*A „Times”*) című óriási angol hírlap évi jövedelme nem kevesebb, mint 400 ezer pft.

○ (*Angol különösség.*) Egy gazdag angol bement az atlanti tenger alatti távirдахivatalba, s bár az még nem állt a közönség szolgálatára, az igazgatót 200 guinee lefizetése által rábirta, hogy Uj-Foundlandba St. Johns-ba a távirдахivatalnoknak ezt táviratozza: „Küldje ön nekem a legerősebb szikrát, mit gépével előállíthat,“ három órai várakozás után felelet jött, hogy lesz egy percz mulva. Az angol szájába szivart dugott, a villanysodronyhoz egy gyutacsot tartott, melly a csakugyan megérkező villanyszikrától lobbot vetve, avval meggyújtá szivarát. E bravournak híre futamodván, másnap sergesszen tódultak utánzására a távirдахivatalba s boldog volt, ki illy drága áron szivarra gyujthatot; a londoni dohányboltokban pedig illy feliratu lámpák égnek: „Tűz Uj-Foundlandból.“

— *Haladja, mint csigány a mennyországot.* Egy csigány purdú a sátor előtt sirdogálván, az arra menőkötől kérdezett: „miért sírzs, fiu?“ „Meg holt az apám!“ mond a kis füstös. „Ne sirj, ha meghalt, mennyországba ment. — „Azsirt sirok, kirem alásan, hogy tán már azst is meghaladt.“

Színházi napló.

Péntek, sept. 17. A színházi nyugdíjintézet javára: „Zsidónő“ Opera 5 felv. *Halerytől.* Ellinger kitűnő szépen énekelt. Dicséretesen működtek közre még Kaiser-Ernstné, Jekelfalusy és Kőszeghy. A színház nem telt meg egészen.

Szombat, sept. 18. Előszőr: „A jámbor vinczellér.“ Népszínmű 3 felv. dalokkal. *Balzac* „Grandet Eugenia“ című regénye után szerzette *Tóth*

József. — Monthatnánk róla saját készítményü verset is, mellyben igen jól és igazán hozhatnók fel ezt a rimet: „A jámbor vinczellér, fakovát sem ír;“ hanem a helyett Berzsenyivel kiáltunk fel:

„Régi jámborság s te arany középszer,
Látlak, ölellek!“

Nem ohajtjuk e darab feltámadását.

Vasárnap, sept. 19. Boér ur föllépteül: „Bányarém.“ Eredeti népszínmű 3 fel. dalokkal is tánczszal, *Irta Vahot Imre.* Boér ur a bánya gróf

szerepében ujjlag szép tanubizonyosságát adó tehetségének és szinpadai otthonosságának. Kedélyes játéka többször megtapsoltatott. Az előadás általában jó volt.

Hétfő, sept. 20. Boér és Rónai urak föllépteül : „Matild.“ Drama 5 felv. Irták *Pyat és Suet.* Francziából fordította *Irinyi József.* Rónai ur gr. Lugartó szerepében lépett föl, s bebizonyította, hogy egyike a tehetségesebb vidéki színészeknek. Játéka könnyű, biztos, szavalata kellemes, bár néha kissé sebes. Ez alkalommal főleg szenvedélyes kitöréseivel csinált hatást. Hangszerve jó, többször kihitták. Boér ur játéka sikerült. A mieink közül különösen kiemelendők : Jókainé, Feleki, Szigeti.

Kedd, sept. 21 Udvarhelyi Miklós javára : „Rigoletto.“ Opera 4 felv. Zenéjét szerette *Verdi.* A jutalmazott veterán művészt, ki mellesleg mondva, hajlott kora daczára is egyike legszorgalmasabb színészeinknek, kiléptek s előadás közben is a közönség szives tapsokkal üdvözlé. Hollósy-L-né „Gilda“ szerepében mint mindig, ma is elragadó volt. Fűredy erős rekedtsége miatt nem énekelhetett oly szépen, mint máskor. Közönség igen szép számmal. Ellingerné kimaradása miatt, ki e dalmübeni kisebb szerepét ezentul is énekelni vonakodik, általános volt az indignatio a közönségben.

Szerda, sept. 21. „Esmeralda.“ Ballet 5 felv. Aranyváry Emilia Bagdanoff Nadejda után is igen tetszett a közönségnek. Bájós táncza és művészi játéka sok tapsot aratott. Rotter Mari és Campilli, valamint a tánczkar is megérdemelte a tapsokat, melyek előadás közben többször megújultak.

Csütörtök, sept. 22. Másodszer : „Indiána.“ Eredeti szomorujáték 4 felv. Irtá *Köeér Lajos.* Quousque tandem? . . .

Szerkesztői mondanivaló.

4015. **Rimaszombat B. F.** — A fűrdőkről tudósítás nem érkezett ide. A tájadalok szabadon felhasználhatók másutt is. A magán tudósítást köszönjük.

4016. **Egy előfizetőnek „a Talabor vize forrásánál.“** Arról, hogy ön vagy más valaki „a szobrászat tárgyába két pengőftal terhelve egy terjedelmes levelet“ küldött volna hozzánk, semmi tudomásunk. Vagy nem érkezett hozzánk, vagy tévedés van a dologban.

4017. **Rarey ur titka.** Igaza van önnek. — De nekünk is igazunk lesz, ha ez iratot csupán magán használatul tartjuk meg.

4018. **Tetetlen. P. Z.** — Ujabb időkben több küldemény kézhez nem jutása miatt kell panaszkodnunk. A p.-ladányi egyházra vonatkozó adatokat, mikről ön kérdezősködik, nem kaptuk.

4018. **Vác. V.** — A dolog, mint látni fogja ön, oly stadiumba lépett, hogy az újabb levél kiadását bizvást elhagyhatjuk, vagy legelőbb elhalasztathatjuk.

4019. **Kirándulás.** Tul a rendén futólagos, telegraphi gyorsaságu érintései egyes helyeknek. Ennél még a darázs is tovább időzik egy virágon.

4020. **Kolozsvár. D. F.** — Ismétéljük, hogy a képek itt vannak, de határidőt szabni nincs hatalmunkban. Tűrünk és várunk mi is. A „látogatás egy kiadónál“ eléggé szívreható, de a humor erejével nem bír.

4021. **Kalocsa. R. Arnold.** — A levél a szerkesztőség „csapatódjába“ nem érkezett.

4022. **Nagyvárad. Gy. P.** — A ballada megérkezett. Sorsáról később. Magán levelek irására valóban kevés az érkezésünk.

4022. **—y.—s.** A borítékokra nézve az ohajtott változás meg fog történni. Az expeditió rendszeres történik.

4023. **Lányka, ha majd . . .** Valami kis költészeti szikrát sejtünk önben. Ne vegye rossz néven, hogy csak kis szikráról szólunk. Hiszen „contemta parva scintilla, magnum saepe excitavit incendium.“ Tehát várjuk az incendiumot.

4024. **A gyönyörű Erdely.** Nines gyönyörűn megénekelve. A „Nővilág“-nak szánt verssel nem akarjuk János Vajdát magunk ellen haragítani.

4025. **Holtak harcza.** Könnyűséggel irt, de hiányos verszet. Illy rémletes tárgyat erősebb színekkel kell festeni, különben nem idéz elő kellő hatást.

4026. **Özvegy ember.** Tisztán és folyékonyan van írva. Egyes csinos helyek vannak ugyan benne; de mint egész — nem egész.

4027. **Feeske, daru költőzködik.** Talán ezeknek is fölemelték a labkért?

4028. **Téli dal.** Annyiban igen jellemző, hogy még bundában is megfázik tőle az ember.

4029. **Szüreti dal.** Halljuk :

„Tele patton van a hátán,
Úgy megy a szolga az Ádám,
De én majd csak mustot iszom,
Meg gesztenyét, attól hizom.
Juhajna!

(A k . . . i szüretén gesztenyét is isznak?)

4030. **Egy bakancsos viszontagság.** (Népies elbeszélés.) Vitéz Hári János sok épületet föllentést profitirozhatott volna belőle; de mi tul vagyunk már ezen.

4031. **A hontalan árva.** Kiadjuk-e? Kérde ön. Ki bizony, csak tessék érte jöni.

4032. **Papa. J. B.** — A cikkek a jelen számhoz későn érkezett — marad jövőre. A kértékett arczkép az illető helyen megvan; csak később nyilatkozhatunk iránta. A fametszéseket szivesen bocsátjuk rendelkezésük alá; a feltételekről a kiadóhivatal tudósítandja önt.

4033. **Főveny. F. J.** Egy hasontárgyu cikkek régen várja nyomdánkban a közlést. Reméljük, még erre is akad idő és szükség.

4034. **Öreg János.** A rajz kissé tökéletlen; igérve van más helyről egy másik; — majd azt választjuk, a melyik jobb lesz. Köszönet ön sziveségeért.

4035. **Int. D. J.** — Várjuk a folytatást s a feltételt szivesen teljesítjük. A kívánt naptárakat megrendeltük.

4036. **B.-Ujváros.** Örövendünk, hogy a jó indulattal irt cikket jó indulattal fogadták, s hogy az ébredésnek, reformváagnak már is szép nyomai mutatkoznak. Örömmel nyitjuk meg az ezekről szóló közleményeknek hasábjainkat. Csak tényeket, uraim! s minél kevesebb sopánkodást és meddő szószaporitást.

Nyílt tér. *)

Felvilágosító nyilatkozat „Kaméliák a sirboltban“ című regényem ügyében. — E mű kiadásának mindenléte a Vasárnapi Ujság legközelebbi

*) E rovatban közlött cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

számában szóba hozatván, köteletségemnek ismerem, *Friebeisz* István ur rövid nyilatkozatát némi hosszabb felvilágosítással kísérem. Én munkám kiadása iránt Fr. I. urral személyesen nem egyezkedtem, de egy általam e célra felkért s köztiszteletben álló harmadik személy vele olytán szóbeli alkut tőn, hogy Fr. I. ur elvállalja neki ingyen átadandó munkám kiadását oly kötelezéssel, hogy 100 előfizetőmet kielégíti, azon tul a munka Fr. I. ur tulajdoná marad. Tisztelt megbízottam emlité Fr. I. urnak, hogy 200 előfizetőmön felül van, de azt nem, hogy a nyomtatási költséget *előlegezni* fogom. Mert ugyan hogy is tudnék illy balga lenni, s hogy is kívánhatna tőlem valaki illyesmit? Alkunk szerint, én nem is tartoztam előfizetőim számát bevallani; Fr. urnak ki kellett volna munkámat adni s 100 előfizetőmnek példányait megküldeni; igen természetes és magában érthető dolog, hogy a 100-on felüli járandóságot — munkám megjelenése után — Fr. I. urnak kézbesitettem volna, vagyis : hogy nála többi előfizetőim számára is rendeltem volna példányokat, a mi csak az ő vállalatának szolgálatá volna javára. Csupán-e téreni járatlanságomnak köszönhetem, hogy munkám sorsát irásbeli kötelezéssel nem biztosítottam, s hogy a reám nézve kétszeresen kellemetlen mulasztás vádjával Fr. I. ur által — épen olly jogtalanul, mint lovagiatlanul — illetve most én vagyok, — mivel az adott szónak inkább hittem, mint a papirosnak.

Tisztelt előfizetőimet azonban ismételve biztosítom, hogy e hosszas halogatásnak oka nem vagyok. Művem átadám *Friebeisz* urnak 1857. augusztus első napjaiban; ő azt, az említett szóbeli egyezkedés alapján, minden ellenvetés nélkül el is fogadta (tanuim vannak rá) s szentül igérte, hogy a következő september, legfőlebb october elejére kiadja. Az azóta lefolyt 13 hónap alatt számtalanszor kerestem meg levelemmel. Szóbeli válasza mindig az volt : a jövő hónapban! Személyesen is több ízben kerestem fel F. urat, de egyszer sem lelhettem alkalmat, megháborítani bokros foglalkozásaiban, melyek mindannyiszor okul szolgáltak, hogy becses személyéhez nem juthaték. Azonban 1857-ben (gondolom decemberben lehetett), szállásomon voltam szerencsés *Friebeisz* urat elfogadni; rendkívüli nyújassággal igérte, hogy január végén már mindenem tul leszünk. De ekkor is igen sietett, nem vett magának időt, hogy átfutotta volna azon szép ajánlatu levelet, melyet munkámra nézve komáromi könyvnyomda-tulajdonos t. cz. *Szigler* testvérektől kaptam, s egy szóval sem mondá, hogy adjam át munkám kiadását az említett uraknak. S még akárhány illy adatot tudnék fehozni. Nehány héttel ezelőtt ismét irtam Fr. urnak, ötször kértem határozott válaszáért; mindannyiszor biztatóssalokkal ereszté el cselédemet; s kéziratomat, mit visszakívántam, mai napig sem küldé vissza.

Ez a tényállás, ennek elmondásával tartoztam tisztelt előfizetőimnek, kiket — a hibámon kívül történt halasztásért bocsánatukat kérve, — végül aziránt teljesen biztosítom, hogy szóban forgó munkámat *mindenesetre* ki fogom adni, s annak megjelenését siettetni, legszentebb köteletségemnek ismerendem. Pesten, sept. 22-én 1858. — *Kovács Mária*, a m. nemzeti színház nyugdíjazott tagja.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-		Izraelit. naptár	Hold-		
			kelet	nyug.		kelet	nyug.	
September — Oktober			Sept. (ó)		Tisri R.			
26 Vasárnap	618 Cz. Just.	C17 Nil.	14 E18 + fel.	5 51	5 47	18	6 58	9 55
27 Hétfő	Kozma. Demj	Koz. D.	15 Nicetas	5 53	5 45	19	7 32	11 18
28 Kedd	Venczel v.	Salamon	16 Quatemb.	5 54	5 42	20	8 19	0 38
29 Szerda	Mihály főan.	Mihály	17 Zsófia	5 55	5 39	21 P. a.	9 21	2 2
30 Csütört.	Jeromos	Jeromos	18 Enmenius	5 57	5 37	22 S. a. T.	10 37	2 38
1 Péntek	Remigius p.	Remig.	19 Cornelius	5 59	5 41	23 Törv.	* *	3 15
2 Szombat	Theophil	Honor.	20 Eustach	5 59	5 39	24 Sab.	0 0	3 45

Holdnegyed : ☾ Utolsó negyed 30-án 3 óra 8 perczkor reggel.

TARTALOM.

Vatha lázadása (képpel). J. M. — A virrasztók. Vajda János. — A beduin boszuj. Káldor. — Az emberben rejlt erőkről. Zimmermann után S. J. — Szliási fürdő (képpel). Szoboki Ferencz. — A veronai erősség és a St. Pietro kaszánya (képpel). — Dr. Rueff-féle orrkarka a bikák fékezésére. Szentkirályi Ödön. — Tárház : Felhívás a hazai gépezet érdekében. A tari cseviczéről. Patzek V. Irodalom és művészet. Egyház és iskola. Ipar, gazdaság, kereskedés. Mi újság? Gyászhir. Vidéki levelezés. Egyveleg. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Nyílt tér. Heti naptár.

ELŐFIZETÉSI JELENTÉS.

A Vasárnapi Ujság jelen félévi folyamából teljes, a Politikai Ujdonságokból néhány szám hiányával, példányokkal folyvást szolgálhatunk.

Előfizetési árak :

Félévre, azaz július—decemberre a Vasárnapi Ujságra magára 2 ft. 30 kr.
A Politikai Ujdonságokkal együtt félévre 4 „ — „

Évnyegyre, azaz október—decemberre mindakét lapot együtt véve 2 „ — „

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
(egyetem-utca 4. sz.)

Felelős szerkesztő : **Pákh Albert.**